

TRGOVSKI TOVARIŠ

V
S
E
B
I
N
A:
A:

Ali bo prišlo do ustalitve cen — D. P.	1
Naša trgovska mornarica — V. Š.	10
Motorizacija Jugovzhodne Evrope	12
Znameniti slovenski trgovci — Dr. R. Andrejka	16
Bojimo optimisti! — C. G.	17
Sintetične tekstilne surovine	21
Gospodarstvo Italije v vojni	22
Svetovna produkcija petroleja	24
Sedanje stanje vojnega brodograja	25
Ameriški kapital	27
Svetovni blagovni promet — Žir.	28
Naše gospodarstvo v začetku l. 1941. — D. P.	30
To in ono	35

1941

LETO XXXVIII

ŠTEV. 1-2

TRGOVSKI TOVARIŠ

Glasilo Trgovskega društva Merkur za Slovenijo v Ljubljani,
Slov. trg. društva v Celju in Slov. trg. društva v Mariboru

I z h a j a m e s e č n o

Ureja Josip J. Kavčič, Ljubljana - Mirje

Uprava lista: Ljubljana, Gregorčičeva ulica, Trgovski dom

Lastnik in izdajatelj Trgovsko društvo Merkur za Slovenijo v Ljubljani

Naročnina za vse leto Din 36—

Posamezna številka Din 5—

Cene oglasom: Za enkratno objavo za celo stran Din 400—, za pol strani
Din 200—, četrtna strani Din 120— in osminka strani Din 70—. — Pri
večkratni objavi se dovoli popust in sicer tri- do šestkrat 5 odstotkov in šest-
do dvanajstkrat 10 odstotkov

Tiska tiskarna Merkur, trg. ind. d. d. v Ljubljani

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXVIII

1 9 4 1

ŠTEVILKA 1-2

ALI BO PRIŠLO DO USTALITVE CEN

V naši javnosti razprave o ustalitvi cen še vedno niso prenehale, saj smo videli, da vsa dosedanja prizadevanja za ustalitev cen niso prinesla uspeha v popolni meri. Najnovejše indeksne številke tako Narodne banke kot zagrebškega Indeksa kažejo, da se je naša raven cen zopet dvignila v zadnjih dveh mesecih. Cene so se dvignile v decembru in v januarju in vsi drugi faktorji, ki so v veliki meri povzročili zvišanje ravni cen, delujejo še nadalje. Zvišanje indeksa cen je bilo decembra in januarja naslednje: indeks cen na debelo se je povzpел od novembra na december (če vzamemo cene avgusta-1939 kot 100) od 177'9 na 184'8, januarja pa že na 196'2 in stojimo neposredno pred podvojitvijo vseh cen. Življenjski stroški so po podatkih Narodne banke narasli v Beogradu od novembra na december od 136'9 (podlaga so življenjski stroški v avgustu 1939 kot 100) na 141'4, v januarju 1941 je nastopilo novo zvišanje na 145'77. Zagrebški Indeks Arturja Benka Grada izkazuje od novembra na december zvišanje življenjskih stroškov od 147'8 na 150'0, nato pa od decembra na januar od 150'0 na 153'3 (podlaga so življenjski stroški v avgustu 1939 kot 100).

Ponovno je treba podčrtati, da še nadalje delujejo vsi faktorji, ki so v veliki meri povzročili zvišanje cen. To je predvsem naraščajoča zadolžitev države pri Narodni banki, kar kažejo naslednje številke (v milij. din):

	A. Posojila		B. Bankovci	C. Obveznosti
	1. zas gosp.	2. državi	v obtoku	po vidu
31. avgusta 1939	2.132'0	2.230'6	7.986'25	1.349'74
31. decembra 1939	2.223'34	3.625'44	9.697'9	1.718'2
31. decembra 1940	1.786'77	10.001'7	13.833'9	3.531'3
31. januarja 1941	1.748'6	10.130'7	13.717'16	4.004'06

Posojila zasebnemu gospodarstvu so radi znatne likvidnosti denar-nega trga bila zopet zmanjšana, nasprotno pa je ponovno narasla zadolžitev države. Eskont bonov državne obrambe je narasel v mesecu decembru za 643 milij. din, januarja pa se je povečal samo za 129 milij. din. Januarja se je pripetilo celo, da se je zadolžitev države po tej postavki v dobi od 8. do 15. januarja (po govoru finančnega ministra dr. Šuteja) celo zmanjšala, tako da se je per saldo povečala zadolžitev države na osnovi te postavke samo za 129 milij. din. Da pa državni dolg ni narasel za ves ta znesek, je pripisovati dejstvu, da je država iz svojega deleža pri čistem dobičku Narodne banke za 1940 odplačala 12'2 milij. din svojega dolga pri Narodni banki, kar je vsebovano v postavki »prejšnji predujmi državi«, ki so se zmanjšali od 22. do 31. decembra 1940 od 1.633'46 na 1.621'24 milij. din.

Z blagovne strani tvoritev cen ni mogla biti dosti spremenjena, saj še nadalje traja stanje, ki smo ga imeli priliko opazovati in popisati v prejšnjih člankih. Opaža pa se, da prihajamo počasi do racioniranja.

V tem oziru je mogoče naša banovina napravila prvi korak. V decembru se je vedno bolj jasno kazalo, da dovozi pšenice in pšenične moke iz Vojvodine ne bodo zadostovali za kritje potreb na slovenskem trgu. Pšenični trg trpi radi tega, ker je ponudba dejansko majhna, poleg tega pa odvzema del konzumentov v državi velike količine ostalemu konzumu, ki se mora radi tega vedno bolj omejevati. Zaradi tega je bilo potrebno, da se pač razpoložljive količine (hvala Bogu, da si je napravil Banovinski prehranjevalni zavod tudi nekaj zalog) razdele na vse konzumente enako. Toda ker je bilo za uvedbo racioniranja treba mnogo predpriprav, je prišlo najprej do treh naredb bana dr. Marka Natlačena z dne 1. januarja letos. Odredba o mletju in kruhu je predvsem določala, da smejo mlini v Sloveniji mleti samo enotno moko, odredba o peki in prodaji kruha in peciva je določila za peke obvezno mešanje pšenične enotne moke s koruzno v razmerju 40:60, dočim je bilo v ostali državi razmerje samo 70:30, na Hrvaškem pa 50:50 Tretja uredba pa je za prehodno dobo, dokler ne pridejo karte, omejila prodajo pšenične moke na tiste količine, ki so kasneje bile tudi določene na karte: torej 4 kg za odrasle, 3 kg za otroke med 6. in 12. letom in 2 kg za otroke pod 6 let. Taka ureditev prodaje je veljala za mesec januar. Z naredbo bana, s katero se uvajajo nakaznice za kruh in moko in ureja promet z žitom in mlevskimi izdelki v dravski banovini, pa je bilo uvedeno dejansko racioniranje na karte z veljavnostjo od 1. februarja dalje. Naredba sama je izšla dne 22. januarja.

S tem smo po dolgih študijah dobili prvo racioniranje v pravem pomenu besede, kajti vsa dosedanja racioniranja so bila glede živl večinoma indirektna, le za bencin in petrolej so bila direktna.

To naše racioniranje je prišlo kot nujni izhod iz položaja, ker drugače ni bilo mogoče. To racioniranje so diktirale bolj socialne potrebe, da bomo pač vsi enako deležni pomanjkanja.

Statistika potrošnikov, ki so prišli v poštev za izdajo kart, je pokazala naslednje: od 1.220.000 prebivalcev, kolikor jih ima Slovenija, jih je dobilo karte za moko, oz. kruh nekaj nad 870.000 za mesec februar. To pomeni, da je lahko 350.000 prebivalcev Slovenije shajalo brez krušnih kart. Oni, ki niso dobili krušnih kart, so ali imeli svoje zaloge, ki so jih morali prijaviti, ali pa so bili kmetijski producenti, ki so sami pridelali večje količine žita. Po približni cenitvi poznavalcev razmer, lahko cenimo, da je okoli 50.000 prebivalcev Slovenije živelo v gospodinjstvih, ki so imela zaloge, dočim je nad 300.000 oseb lahko živelo od svoje proizvodnje krušnega žita. Toda za kasnejše mesece se bo ta slika znatno spremenila. Predvsem bodo zasebniki prej ali slej potrošili svoje zaloge in bodo v bodočih mesecih tudi prišli v poštev kot konzumenti. Isto velja tudi za veliko število kmetijskih producentov, ki bodo čim bližje novi letini morali poseči k dokupom žita in moke za svojo prehrano. Zaradi tega nam je računati, da se bo v kasnejših mesecih število konzumentov povečalo, kar pa so merodajni faktorji tudi že vpoštevali v svojih računih. So pa številke tudi zgovoren dokaz, kako zelo je Slovenija navezana na dovoze pšenice in moke iz južnih predelov države

in da je racionirana količina zelo majhna, tako da bomo morali poskrbeti za preusmeritev konzuma v druga živila.

Racioniranje ne pomeni toliko prihranka kot samo enako razdelitev na vse. Prihranek bo možen le v tem, da je koruza še vedno prosta za prodajo in ni racionirana. Tudi tehnični ukrepi, to so predvsem predpisi o meljavi, bodo prihranili znatne količine moke. Toda vse skupaj ni moglo preprečiti uvedbe racioniranja za naš vsakdanji kruh. To nam dokazuje, da bo slična ureditev potrebna tudi za nekatere druge važne predmete, kjer bo pa položaj nekoliko lažji, ker nam bodo na razpolago večje količine kot pri pšenici in moki.

Gibanje cen

Od začetka vojne na evropski celini je sedaj potekla že poldrugoletna doba. Zaradi tega so nastopile radi neenakega naraščanja cen tudi že občutne spremembe v naši gospodarski in socialni strukturi radi izpremenjene razdelitve socialnega donosa. Zato navajamo predvsem gibanje treh najvažnejših indeksov (cene na debelo in dva indeksa življenjskih stroškov).

Indeks cen na debelo (Narodna banka)

	rastlinski proizvodi	živina in proizvodi	mineralni proizvodi	industrijski proizvodi	skupni	izvozni indeks	
september 1939	97'1	99'6	100'0	101'5	99'7	99'7	105'8
oktober	101'4	104'4	105'3	105'9	104'3	102'9	112'7
november	114'9	118'7	108'1	110'5	113'0	115'5	118'4
december	119'9	121'8	113'4	117'0	118'4	123'9	124'6
januar 1940	121'1	125'4	113'4	122'0	121'5	128'8	127'6
februar	128'1	112'9	116'1	123'2	124'6	129'2	129'2
marec	133'9	130'9	116'1	127'1	128'3	134'0	132'8
april	140'4	131'8	122'8	133'1	133'3	134'9	140'7
maj	142'3	131'9	124'6	132'6	133'8	134'8	143'3
junij	156'2	126'2	125'7	135'9	138'0	136'8	145'8
julij	170'0	128'5	128'1	135'5	141'0	143'9	146'4
avgust	216'0	136'9	133'4	146'6	157'8	164'5	155'1
september	229'3	154'5	135'8	154'4	168'4	172'9	161'0
oktober	233'2	166'8	135'8	154'7	172'0	179'8	163'4
november	248'1	166'9	144'5	158'6	177'9	185'2	165'5
december	258'4	178'2	144'7	169'3	184'8	193'7	177'4
januar 1941	265'1	180'7	150'5	177'8	196'2	206'5	180'4

Indeks življenjskih stroškov v Beogradu (Narodna banka)

	prehrana	obleka, obutev	kurjava, razsvetljava	stanovanje	razno	skupno
december 1939	107'7	115'7	103'3	100'0	100'5	106'6
marec 1940	114'6	128'9	116'0	100'0	102'0	113'2
junij	131'2	138'3	126'4	100'0	105'7	123'9
september	132'1	143'8	126'7	100'0	106'8	125'3
oktober	139'6	146'2	136'9	100'0	109'5	130'4
november	149'6	154'8	137'4	100'0	109'5	136'9
december	153'0	173'1	137'5	100'0	110'5	141'4
januar 1941	158'7	178'2	138'9	100'0	118'4	145'8

Indeks življenjskih stroškov (Artur Benko Grado, Zagreb)

	prehrana	obleka, obutev	stanovanje	kurjava, razsvetljava	skupno
september 1939	99'1	101'4	100'0	100'7	100'0
oktober	104'7	107'1	100'0	97'7	103'8
november	116'8	121'8	100'0	101'5	113'6
december	117'6	122'2	100'0	102'3	113'9
januar 1940	121'5	125'9	100'0	100'7	116'8
februar	130'0	137'1	100'0	108'8	124'4
marec	130'9	142'5	100'0	111'5	126'4
april	134'4	146'9	100'0	111'5	129'1
maj	141'4	154'0	100'0	111'5	134'3
junij	137'8	156'2	100'0	111'5	133'1
julij	140'2	163'4	100'0	114'2	136'3
avgust	140'0	163'8	100'0	114'2	136'3
september	151'1	165'0	100'0	116'9	142'2
oktober	156'3	167'3	100'0	116'9	145'3
november	160'9	168'8	100'0	116'9	147'8
december	160'1	172'8	100'0	132'9	150'0
januar 1941	165'6	175'5	100'0	132'9	153'3

Iz indeksa cen na debelo je razvidno, da imajo prvenstvo v zvišanju cen rastlinski proizvodi, to so predvsem žitarice in koruza. Potek gibanja cen nam kaže, da je bilo gibanje cen rastlinskih proizvodov od septembra 1939 do januarja 1940 približno isto kot ga je izkazoval skupni indeks cen. V naslednji dobi pa so cene rastlinskih proizvodov naraščale hitreje kot skupni indeks. Do največjega zvišanja cen rastlinskih proizvodov pa je prišlo junija in julija, prvič ob prehodu v novo letino in drugič s prihodom novega pridelka na trg. Tedaj je skok cen rastlinskih proizvodov šel daleč naprej pred ostalimi cenami in jih tudi povlekel za seboj. V ostalih skupinah predmetov pa se pozna v veliki meri vpliv kontrole cen, ki je onemogočila znatna povečanja naenkrat kot se je to zgodilo s pšenico in koruzo, temveč je kontrola cen dovoljevala le postopno prilagoditev cen povišanim stroškom proizvodnje.

Vpliv zvišanja cen žitaric vidimo tudi v tem, da je sedaj indeks cen izvoznih proizvodov znatno višji kot je indeks cen uvoznih proizvodov. Do julija je bilo povečanje indeksa cen uvoznih proizvodov večje kot povečanje indeksa cen izvoznih proizvodov, nato pa se je slika spremenila in je indeks cen izvoznih proizvodov sedaj daleč pred indeksom cen uvoznih proizvodov in znatno presega skupni indeks cen. To nam tudi kaže glavno skupino vzrokov za splošno zvišanje cen, ki nastopa v vedno večji meri in katerega samo administrativni ukrepi, pa tudi podkrepitvi z najostrejšimi kaznimi, ne morejo ustaviti, temveč so zato potrebna predvsem gospodarska sredstva.

Gibanje življenjskih stroškov zaostaja za gibanjem cen na debelo. Življenjski stroški so v veliki meri cene na drobno, ki se niso tako hitro in v toliki meri dviginle kot cene na debelo. Zaradi tega je tudi indeks življenjskih stroškov narastel v primeri z avgustom 1939 samo za 53'3% (po zagrebškem Indeksu), toda obenem je treba še poudariti, da vsebuje indeks življenjskih stroškov tudi izdatke za stanovanje, ki so pa ostali neizpremenjeni. To je seveda ob večjem dvigu drugih cen imelo za po-

sledico, da skupni indeks ni tako narastel kot bi bilo sklepati po drugih skupinah življenjskih stroškov.

Neenako dviganje cen ima za posledico spremembo v sestavi socialnega dohodka z ozirom na delež, ki pripada posameznim skupinam prebivalstva. Če cene proizvodov, ki jih prodaja en stan, naraščajo v večji meri kot cene proizvodov, katere mora ta stan kupovati in če se tudi drugače njegovi izdatki ne zmanjšajo, potem pomeni to v dobi dviganja cen ohranitev ali celo povečanje realnega dohodka, ne imenskega, ki se itak dviguje v vsaki takšni dobi, kot jo preživljamo sedaj. Z zvišanjem realnega dohodka pa narašča delež dotičnega stanu ali skupine na splošnem narodnem dohodku, kar gre v primeru, da se ves narodni dohodek ni zvišal, na škodo drugih stanov ali skupin, katerih realni dohodki niso narasli v sedanjí dobi. Kako je z realnim dohodkom našega kmetijstva, ki je naša najvažnejša gospodarska panoga? Na to nam daje pregleden odgovor zadnje četrtletno poročilo Narodne banke (za dobo januar-september 1940). Narodna banka je namreč začela objavljati indeks cen proizvodov, katere kmet kupuje, in indeks cen proizvodov, katere kmet prodaja. Pri tem pa se ni omejila samo na en kraj v državi, temveč je izbrala tri različne predele, kjer je kmetijska struktura različna. Številke Narodne banke kažejo naslednjo sliko:

Indeks cen proizvodov, katere kmet kupuje:

	Vršac	Takovo	Slovenija
1937	100'0	100'0	100'0
avgust 1939	106'7	107'4	105'0
julij 1940	133'4	130'7	144'9
oktober 140	150'4	142'4	161'1

Indeks cen proizvodov, katere kmet prodaja:

	Vršac	Takovo	Slovenija
1937	100'0	100'0	100'0
avgust 1939	107'2	110'5	111'9
julij 1940	175'6	147'0	105'7
oktober 1940	225'0	184'0	172'7

Pri presoji številke je treba upoštevati, da je leta 1937. še obstajalo nesorazmerje med cenami predmetov, katerega je kmet moral kupovati, in med cenami, za katere je kmet svoje proizvode prodajal. Vendar je bilo za kmeta še veliko slabše v letih agrarne krize od 1930—1934. Žal za to dobo ni na razpolago sličnih podatkov.

Če smatramo, da je bila kupna moč kmeta v letu 1937. normalna in da je obstajalo ugodno razmerje za kmeta glede prodaje v primeri z nakupom, so najvažnejše ugotovitve naslednje:

Avgusta 1939 je bilo sorazmerje v glavnih potezah isto kot leta 1937, čeprav je že obstajala razlika v dobi za cene proizvodov, katere je kmet prodajal, saj je indeksu cen za proizvode, katere je kmet prodajal, v znesku 109'9 stal nasproti indeksu cen proizvodov, katere je kmet kupoval, z zneskom 106'3. To je že pomenilo izboljšanje kupne moči kmeta.

Julija 1940 pa je postala slika še bolj ugodna: to razvidimo lahko tudi iz primerjave zvišanja cen obeh skupin proizvodov: v Vršču je stalo

nasproti 33 %nemu zvišanju cen proizvodov, katere je kmet kupoval, 75 %no zvišanje cen proizvodov, katere je kmet prodajal, torej 33 : 75, razlika 42, v Takovem (tipično za južni del donavske banovine) 31 : 47, razlika 16 in v Sloveniji 45 : 51, razlika samo 6. Razlika v korist kmeta je bila največja v Vojvodini, posebno v Banatu, najmanjša pa je bila v Sloveniji.

Vse to se je stopnjevalo oktobra 1940. Primerjava za ta mesec je naslednja: Vršac 50 : 125, Takovo 42 : 85 in Slovenija 61 : 73. Razlika znaša v Vršču 75, v Takovem 43, v Sloveniji pa 12. Razlika v korist kmetu je pri zvišanju cen bila najmanjša v Sloveniji, največja pa v žitородni Vojvodini.

Na osnovi teh številk dobiva vprašanje cen kmetijskih proizvodov čisto drugačno sliko. V Sloveniji se realna kupna moč kmeta ni dosti dvignila, izredno pa je narasla v Vojvodini in s tem tudi delež kmeta na narodnem dohodku, gledan seveda realno, ne nominalno.

Na vprašanje cen kmetijskih proizvodov ne smemo gledati enostransko, kot je to doslej delala naša zakonodaja od začetka vojne sem. Saj je že s septembrsko uredbo o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije izvzela kmetijske proizvode iz veljavnosti predpisov te uredbe. Isto se je nadaljevalo z uredbo o nadzorstvu nad cenami iz februarja 1940. Z določitvijo maksimalnih cen pšenice in koruze, pa tudi nekaterih drugih manj važnih cen je državna politika stopila na drugačno pot, ki pa tudi še ni imela uspeha, ker je bila tozadevna zakonodaja preveč pravniška, pa premalo gospodarska. S strani zastopnikov kmetijskega stanu se se sicer tudi poudarja potreba ustalitve cen, toda razumljivo se zdi zlasti nam Slovencem, da se tudi proizvodom pasivnih krajev, ki so navezani na dokupe pšenice in moke, priznajo za njih prodajo višje cene, da se tako spravi v sklad kupna moč vsega kmetijstva v državi.

V dejansko nespremenjenem položaju na blagovnih tržiščih in pa ob nespremenjenem načinu financiranja državnih potreb z zadolžitvijo pri Narodni banki smo imeli priliko slišati govor našega finančnega ministra dr. Jurija Šuteja dne 14. januarja, ki so ga prenašale vse radijske postaje in kateremu so dali poudarek s svojo prisotnostjo tudi najodličnejši člani vlade. Govor finančnega ministra je veljal dvema predstavkama, kateri je dobil. V obeh predstavkah je glavna misel v tem, da je zvišanju cen krivo predvsem veliko povečanje obtoka denarja pri nas. Če so sestavljenci teh dveh predstavk govorili o inflaciji, jim je odgovoril finančni minister, da inflacije ni. Minister za finance je smatral, da je prekomerno izdajanje bankovcev, t. j. inflacija samo ena od metod inflacije. Vsekakor je poudaril, da zvišanje prejemkov državnih uslužbencev ni imelo vpliva na raven cen.

Po mnenju finančnega ministra je treba iskati razloge draginji predvsem v naših zunanjetrgovinskih odnošajih. Če bi bilo povečanje obtoka bankovcev v zvezi z gibanjem indeksa cen, potem bi morale v enaki meri narasti vse cene po mnenju g. finančnega ministra. Toda ravno cene predmetov pod njegovo upravo niso narasle.

Glavna misel govora finančnega ministra je bila v tem, da ni bil izdan niti en stotak brez kritja, ker je z zakonom predpisana podlaga za obtok in obveznosti na vpogled ostala intaktna, tako da ni niti formalne inflacije. Končno je dejal finančni minister, da naš svet ni

izgubil vere v dinar, temveč v one ustanove, katerim ga je nekoč zaupal, da ga privedejo njegovi pravi svrhi, izgubil je zaupanje v denarne zavode.

Iz tega govora finančnega ministra je bilo sklepati, da se bo dosedanji način financiranja državnih potreb nadaljeval še naprej, ker je finični minister tako odločno pobijal trditev, da doslej inflacije še ni. Namenoma se tudi ni v naših izvajanjih nismo nikdar posluževali tega izraza, ker je to zelo delikatna stvar in se da o njej govoriti najbolj šele takrat, ko pride inflacija tako daleč, da se je ne more več ustaviti in je treba vse denarstvo postaviti na popolnoma novo podlago.

Govor finančnega ministra je doživel odmev najbolj v »Hrvatskem dnevniku«, ki stoji ministru najbolj blizu. Odmev je dobil tudi v tedniku »Narodno blagostanje«. Zanimivo pa je, da je dobil odmev tudi v inozemstvu: v Nemčiji je dunajski tednik »Südost Echo«, ki se zelo zanima za naše gospodarstvo, v treh številkah odgovarjal našemu finančnemu ministru, zlasti pobijajoč njegovo trditev, da so zunanjetrgovinski odnosi povzročili dvig cen pri nas. V naši državi je smatrala beograjska agencija »Jugoslovanski kurir« za umestno, da je odgovorila na pisanje dunajskega tednika, braneč tezo našega finančnega ministra.

V ostalem pa ni bilo posebnih komentarjev govora finančnega ministra iz razumljivih razlogov, ker je težko z njim polemizirati. Težave so predvsem v tem, da je treba razbistriti nekatere pojme, za kar so narodnogospodarski pisci porabili cele knjige in bi bilo to težko ponavljati v zgoščeni obliki. Naši čitatelji se spominjajo naših prejšnjih člankov o potrebi ustalitve cen, ki datirajo že iz lanskega leta, in jim tudi po govoru finančnega ministra nimamo nič dodati, še manj pa odvzeti.

Kakor je na eni strani obramba finančnega ministra v korist dosedanjega načina financiranja državnih potreb dala povoda za mišljenje, da se naša državna finančna politika ne bo spremenila, tako pa so se na drugi strani pomnožili glasovi in znaki, ki kažejo, da se bo vendar marsikaj spremenilo.

Predvsem smo uvideli potrebo, da je treba skrb za našo prehrano poveriti posebni ustanovi, ker je na tem doslej delalo mnogo ustanov, ki marsikdaj niso enotno nastopale, še več: dogajalo se je celo, da so si delovanja teh ustanov bila v nasprotstvu, ker so stremela za drugimi cilji. Dne 18. januarja 1941 je izšla uredba, s katero se ustanavlja ministrstvo za preskrbo in prehrano, kateremu so podrejene tozadevne najvažnejše ustanove: t. j. Priv. izvozna družba, Priv. družba za silose in Ravnateljstvo za proučevanje in organizacijo kmetijstva v svrhu prehrane. Za ministra tega resorja je bil dne 20. jan. imenovan upokojeni glavni ravnatelj Narodne banke dr. Milan St. Protić. Delo novega ministrstva pa bo uspelo le, če bo doseženo koordinirano sodelovanje med banovino Hrvatsko in osrednjo državno upravo. Zaenkrat je ministrstvo šele v prvi dobi svojega dela, se šele organizira. Vendar pa kaže po dosedanjih ukrepih sodeč nove smernice, zlasti glede kontrole cen, saj mu je podrejen urad za nadzorstvo cen v Beogradu. Predvsem je bila kontrola cen razširjena na skoro vse predmete, ki so količkaj važni za preskrbo razen najbolj izrazitih luksuznih. Toda rešeno še vedno ni vprašanje cen osnovnih, t. j. kmetijskih proizvodov. Nastal pa je tudi majhen

zastoj, ker je bilo začasno ustavljeno izdajanje dovoljenj za zvišanje cen in ker je ministrstvo opozorilo trgovino in industrijo, naj si ne kupuje surovin po višjih cenah kot so bile dosedanje, ker se dovoljenja za zvišanja cen ne bodo izdajala razen v najbolj dokazano upravičenih primerih. Vendar je to stanje prehodno in bo trajalo pač toliko časa, da bo vsa organizacija novega ministrstva in reorganizacija ustanov pod njegovim vodstvom končana, čeprav nastajajo radi tega nevarne motnje v vsem gospodarskem življenju, ker zastaja promet.

Pri delu novega ministrstva so se pokazale tudi že prve težave. Predvsem je del kompetenc glede cen ostal v ministrstvu za trgovino in industrijo. Tako smo doživeli v dobi, ko je izdalo ministrstvo za preskrbo in prehrano prepoved zviševanja cen, da je ministrstvo trgovine in industrije dovolilo nekim kartelom zvišati cene. To je bil n. pr. kartel žice, radi česar so predelovalci tega predmeta zašli v težaven položaj. Začasno je urejeno to vprašanje na ta način, da pride zstopnik ministrstva za preskrbo in prehrano tudi v organ, ki izvršuje kontrolo nad poslovalnicam kartelov, zlasti pa nad njih cenami. Drug primer take nekoordinacije dela so cene živine. Ravnateljstvo za zunanjo trgovino je zvišalo cene prašičev in govedi za izvoz. Tem zvišanim cenam so se seveda prilagodile cene na notranjem trgu, ker so pač cene, ki jih lahko zahtevajo producenti, ostale nekontrolirane. Zašli pa so v težaven položaj vsi predelovalci proizvodov živinoreje, ker so se jim zvišale cene za surovine, sami pa niso mogli izposlovati zvišanja cen od urada za nadzorstvo cen, pod katerega spadajo. Tako stanje je nevzdržno in priti mora pri nas do enotne politike cen, kar velja za razmerje med posameznimi resorji, pa tudi med osrednjo državno upravo in banovino Hrvatsko.

Druga stvar, ki je vzbudila mnogo optimizma vkljub govoru dr. Šuteja, je pa v zvezi z Narodno banko. Imenovana je nova uprava Narodne banke z guvernerjem dr. Radosavljevićem na čelu, ki je bil že svoječasnno guverner banke. Nova uprava je dala deklaracijo, v kateri podčrtava potrebo, da se ohrani kupna moč denarja in iz vsega delovanja nove uprave se da sklepati, da se Narodna banka — gotovo v sporazumu s finančnim ministrom — zaveda potrebe spremeniti dosedanji način financiranja državnih potreb. Nova uprava Narodne banke je poiskala stik z zastopniki denarnih zavodov v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani ter jim obrazložila svoje načrte glede novega načina kritja izrednih državnih potreb. Ti načrti še niso znani v podrobnostih, vendar se da iz dosedanjih objav v zvezi s konferencami bankirjev sklepati, da je glavna zamisel Narodne banke naslednja:

Ministrstvo za finance naj bi izdajalo bone, katerih roki bi bili 6 mesecev do 2 let. Obrestna mera bi znašala 3 do 4,5 % (plačljivo naprej) pač po roku bonov. Imeli pa bi ti boni še razne davčne in druge olajšave. Za te bone bi se osnovala posebna amortizacijska blagajna, kateri bi država dala na razpolago dohodke od specialnega prispevka za državno obrambo. Te bone bi potem po posredovanju Narodne banke vpisovali denarni zavodi in zasebniki, seveda bi se pri tem apeliralo predvsem na patriotizem in ne bi bila potrebna druga sredstva za doseg čim večjega vpisa. Gotovo najvažnejše v tem načrtu pa je bodoče razmerje poslovne politike Narodne banke do teh bonov. Po vesteh iz vrst udeležencev te konference bi naj Narodna banka te bone

lombardirala po tečaju 90 v primeru, da nastopi pri lastniku potreba gotovine.

Nova sredstva za državno obrambo naj bi pritekala predvsem iz mobilizacije sredstev na denarnem trgu. Danes imajo denarni zavodi, pa tudi druga podjetja velike vsote na žirovnih računih pri Narodni banki, za katere ne dobivajo nobenih obresti. V bodoče pa bi se te naložbe, čim bi presegale neko mejo, avtomatično spremenile v bone, ki bi jih izdajalo finančno ministrstvo in ki bi seveda nosili obresti, pač po njih roku. Na ta način bi država pritegnila za svoje potrebe velike množine sedaj dejansko brezposelnega denarja.

Nadaljnja nova sredstva naj bi se dobila z vpisovanjem teh bonov na prostem denarnem in kapitalnem trgu. Seveda bo treba za vpis teh bonov veliko propagande in jim bo treba dati tak značaj, da bodo v resnici privlačni za podpisnike. Z apelom na denarni in kapitalni trg, ki bo imel mnogo oblik, bo prišlo mnogo sredstev v obliki več ali manj srednjeročnih posojil v državno blagajno, kar bo razbremenilo Narodno banko, da bo edini financijer državnih potreb.

Toda najtežje vprašanje nastaja v tem, ali niso to samo tehnični ukrepi, ki bodo na zunaj zmanjšali obtok bankovcev, v resnici pa bodo imeli iste posledice kot jih ima sedanje povečanje obtoka denarja.

V tem je jedro uspeha ali neuspeha. Predvsem moramo reči, da je država že doslej s svojimi blagajniškimi zapiski črpala velike vsote iz denarnega trga. Obtok teh blagajniških zapiskov je znašal okoli 2 milijardi dinarjev. Tudi novi način financiranja državnih potreb bo slonel predvsem na denarnem trgu, ne toliko na kapitalnem trgu. Vprašanje je, ali je naš denarni trg v stanju dati vse vsote, ki so potrebne za zmanjšanje državnega dolga pri Narodni banki. To nam more dati le kapitalni trg, ki je pa pri nas bil vedno premalo negovan, ker se nismo zavedali njegove važnosti (primerjaj Trgovskega tovariša št. 3—4 iz l. 1938.: »Naš denarni in kapitalni trg.«). Še težje pa je vprašanje: ali se ne bo vsota, ki bo izčrpana iz gospodarstva, zopet vrnila kot obremenitev banke v obliki lombarda teh bonov in bo s tem povzročila isto stanje kot je bilo doslej, samo v malo spremenjeni obliki.

Skušnje vojnih posojil v dobi, ko denar izgublja na svoji vrednosti, nam dajejo misliti tudi na to in tem napakam se je treba izogniti.

Tehnična sredstva, ki bi dovedla do zmanjšanja zadolžitve države, so manj važna kot dejanska sredstva s kapitalnega trga, ki morejo edina zamenjati dosedanji dolg države pri Narodni banki, da se izognemo inflacijskim posledicam. Iz tega sledi, da lahko edino apel na kapitalni trg lahko spravi skupaj ogromna sredstva, ki so potrebna za financiranje izrednih državnih potreb. To uvidevajo vse države in v tej smeri gre tudi financiranje vojnih potreb v današnjem času v drugih državah, ki so se naučile iz izkušenj prejšnje vojne in prejšnje poveljne inflacije. Če bodo potrebna radikalna sredstva, je bolje, da se jih poslužimo preje kot kasneje, ker bo vsak poznejši poseg veliko težji in bo zvezan v ogromnimi žrtvami našega gospodarstva.

Sklepno lahko rečemo, da se pri nas zavedamo potrebe spremeniti dosedanji način financiranja izrednih državnih potreb. Toda ni edinosti glede načina, kako naj bo v bodoče. Zaradi tega ni mogoče danes reči, ko so še vse stvari v toku, ko se vse še proučuje, ko nam dejansko tudi

ni znan celoten načrt, ali bodo novi načini financiranja izrednih državnih potreb odstranili pritisk, ki je prhajal z denarne strani na naraščanje cen v naši državi.

D. P.

NAŠA TRGOVSKA MORNARICA

Kakor je bilo pričakovati, je sedanja vojna dovela do velikih sprememb v svetovnem gospodarskem prometu. Že vpeljava kontrole za vse ladje brez razlike zadostuje, da ovira promet v njegovem svobodnem kretanju, poleg tega pa še blokada, kar se vse vrši v najširših izmerah. Poleg tega so pa nastopile še druge težkoče, ki ovirajo pomorski promet. Med temi težkočami je treba omeniti v prvi vrsti one glede zavarovanja ladij in tovara, nato težkoče glede dobave pogonskega materiala in raznih drugih potrebščin za plovbo, dalje povišanje rednih plač posadkam v obliki specialnih nagrad in slednjič izgubo časa pri izlaganju in nalaganju blaga zaradi raznih kontrol itd. Vse to in k temu še stalno manjšanje ladijske tonaže vsled potapljanja je moralo dovesti do nesigurnosti glede ladijske tonaže, s katero moremo v gotovih momentih računati itd.

Tudi naša trgovska mornarica se ni mogla izogniti posledicam tega splošnega stanja na svetu. Še več; more se reči, da se je znašla naša trgovska mornarica v najhujši meri v vrtincu teh dogodkov, in sicer v prvi vrsti zato, ker je njen ogromni del namenjen plovbi izven naših teritorialnih vodá, izven Jadrana. Tako je bilo na koncu leta 1939. od 596.715 ton nosilnosti v plovbi izven naših teritorialnih vodá celih 585.692 ton. Razen tega se mora vsled lege Jadranskega morja prebijati naš morski promet skoz vojne pasove in nevarnosti, skoz blokade in kontrole od te in one vojskujoče se stranke. Posledica tega je ne samo ta, da naše ladje ne morejo po svoji volji prihajati v naše luke, a da tudi tuje ne prihajajo. Ni ne uvoza, ne izvoza, ne tranzita, kar se je tako lepo razvijalo do začetka vojske; naša pristanišča so z malimi izjemami popolnoma zamrla.

Statistični podatki o spremembah, ki so nastale v naši trgovski mornarici od začetka vojske naprej, nam dovolj jasno pokažejo, kako je vojska zadela našo trgovsko mornarico. Naša trgovska mornarica je štela do začetka vojske skupaj 93 ladij, in sicer za plovbo po oceanih 79, za plovbo po Sredozemskem morju 14. Vse te ladje so bile zaposlene po vseh morjih, a velik njih del je prihajal redno ali periodično tudi v domača pristanišča. Medtem se je od pričetka vojske dalje vse to stanje znatno spremenilo, seveda tudi glede tonaže.

Najprvo vidimo, da je bilo šest ladij prodanih, s čimer se je nosilnost trgovskega brodovja zmanjšala za 45.240 ton. Prodane so bile sledeče ladje:

	Brutotone	Nosilnost v tonah
»Kraljica Marija«	10.382	7.810
»Princeza Olga«	8.480	6.000
»Boka«	5.399	8.150
»Milena«	6.348	9.650
»Kotor«	3.564	6.050
»Balkan«	4.120	7.580

Kar se tiče njih prodaje, moramo reči, da je bila prodaja nekaterih zelo koristna, kakor na primer »Kraljice Marije« in »Princeze Olge«, dočim se je prodaja drugih izkazala kot absolutna potreba in edini izhod iz finančnih zadreg.

Poleg tega je naša mornarica izgubila dve ladji zaradi nesreče na morju, in sicer »Vidovdan« s 5.581 brt in 8.725 tonami nosilnosti ter »Srebreno« s 3.304 brt in 5.800 tonami nosilnosti.

Dalje je bilo potopljenih med vojno 11 ladij s skupno 80.380 tonami nosilnosti. So pa te-le:

	Brutotone	Nosilnost v tonah
»Slava«	4.449	7.500
»Labud«	5.384	8.500
»Carica Milica«	6.390	9.950
»Rad«	4.210	7.600
»Vido«	1.909	3.700
»Orao«	5.135	8.250
»Ivo Račič«	3.718	6.560
»Izglede«	4.303	7.770
»Preradović«	5.340	8.750
»Korana«	5.423	8.600
»Četvrti«	1.217	3.200

Torej je naša trgovska mornarica izgubila doslej 140.145 ton nosilnosti. S to tonažo ne moremo v nobeni kombinaciji več računati. Če dodamo k temu še parnik »Durmitor« (5.623 brt in 9.400 ton nosilnosti), ki ga je zmanjkalo že v septembru 1940 in za katerega se ne more ugotoviti, ali je potopljen ali ne, potem vidimo, da je nosilnost naše trgovske mornarice zmanjšana za več kot eno četrtno.

Razen te absolutne zgube v tonaži je utrpela naša mornarica in trpi še sedaj tudi drugo škodo, vsled nezaposlenosti ladij v raznih oblikah. Tako je bilo od začetka vojne do danes zmeraj povprečno po deset ladij v formalnem čiščenju in ravno toliko jih je bilo prisiljenih na neobratovanje iz drugih razlogov; takó na primer prisilno zadrževanje v kakšnem tujem pristanišču, neaktivnost vsled komplikacij s tovorom ali vsled prisilnih izjemnih odredb, zatekanje v kakšno pristanišče vsled nevarnosti, težkoče s posadko itd. Danes se nahaja v naših pristaniščih v formalnem čiščenju 11 ladij, v tujem pristanišču pa samo ena, »Ante Matković« (z 2.710 brt in 3.800 tonami nosilnosti). Skupno je v čiščenju 32.286 ton nosilnosti. Poleg tega so trenutno zaustavljene in nezaposlene 4 ladje, in sicer:

	Brutotone	Tone nosilnosti
»Lina Matković«	2.325	3.400
»Jurko Topić«	5.160	8.250
»Olga Topić«	4.375	8.105
»Njegoš«	4.376	7.510

Če sedaj vse navedene podatke seštejemo, vidimo, da je prodanih, potopljenih in izgubljenih 140.145 ton nosilnosti, v čiščenju in zaustavljenih pa 59.551 ton. Tako torej dela naša trgovska mornarica sedaj s

ca 200.000 tonami nosilnosti manj nego pred vojsko, to se pravi za več kot eno tretjino manj.

Ladje so zaposlene pretežno na velikih oceanih. V Sredozemskem morju plove sem in tja kakšna ladja pod našo zastavo.

Na podlagi zanesljivih podatkov so današnje vozarine v pomorskem prometu zelo spremenljive ter otežkočajo vsako realno kalkulacijo. Poglejmo samo sledeče:

Normalno zavarovanje ladij je zvišano za 50%. Vojno zavarovanje za potovanje iz Amerike v Sredozemsko morje znaša za vsako potovanje 75% vrednosti ladje, iz Amerike v Južno Afriko 3%, iz Amerike na Japonsko 25%. Cene premoga so zvišane do 300 odstotkov, plače in nagrade posadkam znašajo danes 400 odstotkov v primeri z onimi pred vojno, a rastejo še kar naprej in se tudi med potovanjem višajo za posamezne dele vožnje. Zguba časa v pristaniščih se je povečala za več kot 100 odstotkov. Popravila, dokovanje in podobno je naraslo za 300 odstotkov. Administrativni stroški znašajo 500 odstotkov onih pred vojno.

Glede vozarine je pri žitaricah merodajna zmeraj Južna Amerika, kjer je pred vojno znašala vozarina za tono 20 šilingov, a znaša danes 23 do 25 dolarjev. Za Sredozemsko morje je znašala vozarina pred vojno 25 šilingov, danes znaša 40 dolarjev itd.

Vidimo iz vsega, kaj vse nam prinaša vojna. Moremo biti veseli, da smo vsaj del svojega brodovlja ob pravem času prodali. V. Š.

MOTORIZACIJA JUGOVZHODNE EVROPE

Skupna dolžina cestne mreže v Jugoslaviji znaša 42.200 km

V Nemško-jugoslovanskem vodiču za industrijo in trgovino (Hanseatische Verlagsanstalt, Berlin) je izšel sledeči članek J. Werlina, člana uprave delniške družbe Daimler-Benz: »V okviru razvoja trgovskih vezi med Nemčijo in Jugoslavijo, ki postajajo na temelju naravnih odnosov v Srednji in Jugovzhodni Evropi dnevno jačje, igra motorizacija posebno vlogo. Čeprav je daljnji razvoj motorizacije v Jugoslaviji zaradi vojne povezan z velikimi težkočami, ki so večinoma nastale zaradi težke dobave pogonskih sredstev ter pomanjkanja pnevmatike, moramo vendar z zadovoljstvom izjaviti, da je avtomobilski promet v Jugoslaviji počenši od 1. 1934 oživel ter z njim vse gospodarstvo.

Početni stadij motorizacije

Jugoslavija se nahaja vobče nedvomno še vedno v začetnem štadiju motorizacije. Jugoslavija je posedovala na koncu leta 1939. 15.751 osebnih avtomobilov, 1.000 avtobusov in 5.000 tovornih avtomobilov, od katerih je več kot polovica opremljena z motorjem na olje. K temu pride še okoli 11.000 motornih koles, 400 traktorjev in 315 motornih čolnov. Če primerjamo te številke z gospodarsko sliko Jugoslavije, ki se razprostira na 250.000 km² s 15.600.000 prebivalci, pridemo najprej do zaključka, da je Jugoslavija razmeroma slabo motorizirana.

Toda ta slika se bo popolnoma spremenila, če premislimo ves ta razvoj s stališča stvarnih prememb. Pri tem igra pri motorizaciji Jugoslavije posebno vlogo Nemčija. Nemčija je leta 1932. uvozila v Jugoslavijo skupno 410 komadov. Od tedaj se je ta uvoz znatno izpremenil. L. 1935 je uvozila Jugoslavija iz Nemčije 850 motornih vozil, l. 1937. že 4558 komadov. Leta 1938 je uvozila Jugoslavija 7759 nemških motornih vozil. Ta razvoj dviga nemških avtomobilov za Jugoslavijo se je obdržal tudi leta 1939. v istem tempu, vsaj v pogledu osebnih avtomobilov. Dvig uvoza osebnih avtomobilov je znašal leta 1939. proti letu 1938. 636 avtomobilov. Pač pa se je uvoz tovornih avtomobilov nekoliko zmanjšal.

Sledeče dežele so sodelovale l. 1938. in 1939. pri uvozu avtomobilov v Jugoslavijo.

	Osebnih avtomobili komadov		Tovorni avtomobili komadov	
	1938	1939	1938	1939
Nemčija	1693	2329	1142	1064
Italija	364	623	11	7
U. S. A.	319	245	42	44
Protektorat	227	294	36	15
Francija	108	85	17	5
Belgija	82	56	28	10
Velika Britanija	49	35	—	—

Statistične številke kažejo vodilno vlogo Nemčije v pogledu uvoza motornih vozil v Jugoslavijo. Absolutno vodstvo Nemčije vidimo posebno v pogledu tovornih avtomobilov.

Naraščanje uvoza iz Italije itd.

Pri osebnih avtomobilih je značilno naraščanje uvoza iz Italije. Od leta 1928. do leta 1939. se je dvignil za 70%. Prav tako je značilno zmanjšanje uvoza iz Zedinjenih držav. Ameriške osebne in tovarne vozove, ki so bili še leta 1928. zastopani s 34% in s 46%, je potisnila nemška konkurenca vedno bolj v ozadje. To ni samo dokaz močnih gospodarskih vezi med Nemčijo in Jugoslavijo, temveč je obenem tudi potrditev dejstva, da se je znala nemška industrija motornih vozil prilagoditi potrebam trga.

Stvarno je bil nemški avtomobil tisti, ki je dal pravi pogon motorizaciji Jugoslavije. V korist tega govori razvoj dviga motornih vozil v Jugoslavijo, ki se je v teku devetih let, od 1930 do 1939, več nego podvojil, namreč od 10.675 na 21.750 komadov. Te številke niso samo značilne za stvarni razvoj; istočasno dokazujejo, da je načrt motorizacije Jugoslavije padel na rodovitna tla in da bo tukaj po končani vojni in po izvršeni reorganizaciji Evrope mogoče pričakovati hiter, ploden in pozitiven razvoj, ki je zaradi vojne in nebrojnih drugih težkoč začasno zmanjšal svojo brzino.

Vzrok velikega deleža Nemčije pri motorizaciji Jugoslavije ni samo dejstvo, da izvažamo v to deželo osebne in tovarne avtomobile ter motorna kolesa. Niti naravni vzajemni trgovski promet ni bil enako odločujoč. Eden izmed najvažnejših predpogojev za motorizacijo je tudi dejstvo,

da so tudi v deželah Jugovzhodne Evrope uvideli vrednost ter kulturni in gospodarski značaj motorizacije. Kot napredni zemlji z vsemi odličnimi gospodarskimi predpogoji so potrebna Jugoslaviji še mnoga prometna sredstva, tako za prevoz oseb kakor predvsem tudi za obvladanje velikih gospodarskih in prometnih nalog v okviru gospodarskega razvoja.

Kulturna važnost motorizacije je končno dobila opravičenje tudi v vedno večjem turističnem prometu.

Ozko povezano skupno delo med Nemčijo in Jugoslavijo najde znatno podlago v skupni meji in prirodni vodni poti po Donavi; to delo se je pokazalo tudi v prizadevanju Jugoslavije, da odstrani prejšnje razmere, ki so motile zdrav razvoj motorizacije. Visoki davki in carine so bile v glavnem največje ovire, ki so preprečevale uvoz avtomobilov v Jugoslavijo. Da posest avtomobila ne spada v področje luksuza, to prepričanje se je vedno bolj izgubljalo. Tako se je razvoj carin vedno bolj prilagodil potrebam dežele, ker je zaenkrat nemogoče, da bi se avtomobili proizvajali v deželi sami.

Cestna mreža Jugoslavije

Nadaljnji važen moment najdemo v vprašanju ustvarjanja sposobne cestne mreže, ki predstavlja temelj vsakega zdravega motoriziranega prometa. Čeprav sedanji rezultati zaradi težkoč financiranja ne napredujejo v pravem tempu, je vendar z raznimi poskusi in načrtno izvedenimi preddeli v sistematskem izdelovanju načrta in financiranja dokazano, da se vedno bolj utrjuje spoznanje kako je za zdrav razvoj modernizacije važna sposobna cestna mreža. Skupna daljava cestne mreže Jugoslavije znaša 42.200 km. Do sedaj je izvedena gradnja cest, sposobnih za moderni avtomobilski promet, na progji od madžarske meje preko Horgoša, Subotice in Novega Sada do Beograda. Daljava proge znaša 203 km in je cesta že izročena prometu. Ko bo dovršena proga od Beograda mimo Kragujevca, Jagodine in Niša do bolgarske meje pri Pirotu, bomo dobili 551 km moderne avtomobilske ceste. K temu pridejo še druge glavne ceste v Jugoslaviji. Na pr. od Beograda do Zagreba; od Zagreba preko Karlovca do Splita in drugi projekti. Vse to znaša skupaj okoli 1.500 do 2.000 km cestne mreže. Nedvomno bo še dolgo trajalo, da bomo mogli govoriti o zadostni cestni mreži, ki bo odgovarjala vsem zahtevam modernega avtomobilskega prometa. — Nemški avtor ne omenja naše avtomobilske ceste v Sloveniji. — Vendar nam že samo dejstvo, da je jugoslovanska vlada v svrhu izgradnje cestne mreže in ustvaritve novih projektov stavila na razpolago znatne denarne vsote, vzbuja upanje, da bo dobil problem motorizacije Jugoslavije tudi s te strani velik zagon.

Prilagoditev potrebam

Nemška avtomobilska industrija se je znala hitro prilagoditi potrebam Jugovzhodne Evrope, posebno v pogledu cestnih razmer. Ekonomičnost in stabilna gradnja, ta dva momenta sta vzorno povezana. Trajnost in ekonomičnost so pokazali motorji nemških avtomobilov zlasti v goratih predelih Jugoslavije. V tej smeri so podpirala nemško industrijo ne samo skušnje avtomobilskega športa, temveč tudi predvsem velike zahteve

alpskih tekem, zimskih ocenjevalnih voženj in drugih prireditev. Vozila in motorji so morali prestati težke preizkušnje, ki so končno privedle nemško avtomobilsko industrijo do stopnje razvoja, iz katerega je končno izšla posebna izdelava za težavne cestne razmere na Jugovzhodu.

Poslednja leta smo videli na sejmi v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani redno znatne uspehe nemške avtomobilske industrije. Spomladi l. 1940. je nemška avtomobilska industrija obilno razstavila na beograjskem in zagrebškem sejmu, kljub vojni, in na tak način, da se je moglo popolnoma jasno videti, kakšnega značaja je motorizacija v trgovskem in blagovnem prometu Nemčije in Jugoslavije. Delež Nemčije v skupnem uvozu motornih vozil v Jugoslavijo je znašal v prvem polletju 1939, to je v zadnji mirni dobi, pri uvozu osebnih avtomobilov 73% in pri uvozu tovornih 92%. Te številke in slika, ki se nudi na jugoslovanskih cestah glede avtomobilov, kjer se jasno kaže številčna premoč nemških vozil, dokazuje predvsem eno: Bodoči razvoj razmer med Nemčijo in Jugoslavijo se bo v veliki meri mogel podpreti z motorizacijo. To so danes dejstva, ki bodo verjetno veljala ne samo za Jugoslavijo, temveč tudi za ostale zemlje Jugovzhodne Evrope.

Vedno večje zanimanje za motorizacijo

V prvi vrsti se more v Jugoslaviji ugotoviti vedno večje zanimanje za motorizacijo, ki je v najrazličnejših pravicah pokazalo značilne praktične uspehe. Krogi, ki se zanimajo za avtomobile v združenih avtomobilskih turing-klubih v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in drugje, kakor tudi veliko zanimanje športsko in tehnično interesiranih krogov za avtomobilске tekme, pomagajo v veliki meri uspehu. Poleg tega moremo z zadovoljstvom ugotoviti, da imajo v Jugoslaviji resen in dober avtomobilski in športski strokovni tisk, ki ima na čelu sposobne ljudi. Vsi ti se postavljajo v službo koristne skupne stvari. Pa tudi dnevni jugoslovanski tisk obrača vedno večjo pozornost napredku in ustvarjanju motorizacije. Tako moremo končno kot rezultat razvoja poslednjih let ugotoviti, da obstoje v Jugoslaviji ne samo mnogobrojni elementi, iz katerih sodelovanja bodoče delo toliko zavisi, temveč da je sedaj ustvarjeno tudi stalno napredovanje, ki jamči samo po sebi za nadaljnji razvoj.

Položaj Nemčije kot vodilnega naroda na polju motorizacije je danes učvrščen ne samo v Jugovzhodni Evropi, temveč je priznan od vsega sveta. Kakšne naloge se bodo pokazale v bodočnosti, to bomo videli šele po koncu vojne. Nemška avtomobilska industrija tudi sedaj v vojnem času ni počivala, nego je mislila tudi na bodočnost. To se bo pokazalo v trenutku, ko bomo stopili pred javnost z novim programom. Verna svojim tradicijam bo korakala nemška avtomobilska industrija po potih, ki so jih odredili možje, ki so ustvarili prvo porabljivo motorno vozilo. Ta pot pelje od delavnic Gottlieba Daimlerja in Karla Benza iz Stuttgarta in Mannheima preko težkega in žilavega dela, preko neuspehov in zaprek do sedanjega stanja.

ZNAMENITI SLOVENSKI TRGOVCI*

4. Ivan Rode

Rodil se je dne 17. junija 1830 v Snebrjah pri Ljubljani kot drugi sin Franceta in Lucije Rode. Njegov oče je bil prej gostilničar pri »Krajebirtu«, stari ljubljanski gostilni, ki je stala nasproti Figovca na mestu, kjer je danes kavarna Evropa. L. 1855. je Franc Rode po poroki z Lucijo Dovič iz Zadobrove prevzel podedovano kmetijo v Sneberjah 25, poleg tega pa je materi Mariji, roj. Polc, v drugič poročeni Dovgan, pomagal pri njeni lesni trgovini v Ljubljani, Pokopališka cesta 155 (pozneje 4). Franc Rode je bil mož orjaške postave, član in zastavonoša Južnega Sokola in velik prijatelj mladine. Umrl je v najboljših letih dne 21. oktobra 1876, star šele 46 let, zapustivši 13letnega sina Ivana in 10letno hčerko Lucijo. Od njegovih sester se je starejša Helena l. 1857. poročila z Janezom Debevcem, hišnim posestnikom in poštarjem v Kamniku, mlajšo Katarino pa je l. 1860. vzel aktuar okrajnega urada v Škofji Loki, poznejši dvorni svetnik deželne vlade Jožef Dralka.

Ivan Rode je preživljal otroška leta na očetovem domu v Sneberjah ter pohajal ljudsko šolo pri Devici Mariji v Polju, nato pa nižjo realko v Ljubljani. Medtem mu je l. 1875. umrla mati, leto nato pa oče. Skrb za njega in za njegovo sestro Lucijo je prevzela stara mati Marija Dovgan, srčno dobra in razumna žena, ki je dala mladega Ivana učiti v Mahrovo trgovsko šolo. Dobro podprt s teoretsko trgovsko izobrazbo, ki mu jo je dala ta šola, se je Ivan Rode napotil v Trst ter vstopil tam kot volonter v večjo lesno trgovino.

V tistih časih je začel kranjski deželni odbor pospeševati umetno vrborejo in si izbral za nje načrtno gojitev savske dobrane pri Sneberjah, ki so spadale k obširnemu Rodetovemu posestvu. Mislilo se je celo na to, da bi se tam ustanovila tovarna za pleteno košarsko blago.

Na pobudo deželnega odbora je Ivan Rode pretrgal svoje vežbanje v tržaški trgovini ter odšel z deželno podporo na Dunaj, kjer je pohajal tečaj za vrborejo in košarstvo. Leta 1881. je podal deželnemu odboru obširno spomenico o industrijskem izkoriščanju vrboreje in bilo je na tem, da bi postal deželni strokovni učitelj za vrborejo.

Vrnivši se z Dunaja pa je našel podedovano posestvo v Sneberjah zapuščeno, medtem ko je 75letna babica Marija Dovgan komaj še zmagovala posle svoje lesne trgovine. Tedaj se je Ivan Rode odločil za tisti poklic, katerega se je teoretsko in praktično izučil, za trgovino z lesom. Odrekel se je ponujani mu deželni službi, a prodal je tudi kmetijo v Sneberjah, uvidevši, da ne bo mogel poleg trgovine voditi še obširno kmetско posestvo.

Prevzel je torej l. 1885. od stare matere njeno lesno trgovino na Pokopališki ulici 4 in žago za furnirje v Podrečju pri Domžalah ter ju vodil po njeni smrti (1891) pod tvrdko Rode-Dovgan.

Vse svoje bogate zmožnosti je posvetil tej lesni trgovini, v kateri je posebno gojil trgovino s trdim lesom za umetno mizarstvo. Opravljal je vse trgovske posle sam brez pomočnikov, saj je ostal samec ter se mogel zato povsem posvetiti svojemu poklicu.

* Prim.: Trgovski Tovariš 1936, str. 135—139 in 194—197; 1937, str. 118—119.

Kmetom, s katerimi je imel opravka pri kupčijah, je rad pomagal z dobrimi nasveti, pa tudi dejansko, toda kot dober poznavalec ljudi le po zrelem preudarku. Zaradi svojega kremenitega značaja je bil pri kmetiskem ljudstvu v velikih čisljih. Kmetska posojilnica ljubljanske okolice ga je štela dolgo vrsto let med člane svojega nadzorstva.

Ivan Rode je bil tudi navdušen planinec in eden prvih in najzvestjših članov Slov. planinskega društva. Že l. 1894. se je povzpел na Ojstrico, naslednja leta na Triglav, Mangart, Kepo, Veliki Klek itd. V navadnem življenju resen in redkih besedi, se je na planinah ves sprostil ter postal na njih vesel in šegav.

Kakor njegovemu očetu, tako tudi Ivanu Rodetu ni bilo usojeno dolgo življenje. Mučila ga je zavrata bolezen, rak na črevesu, kateri je 31. marca 1904 podlegel, star šele 41 let. Svojo hišo na Pokopališki cesti je zapustil sestri Luciji, poročeni izza l. 1886. s tajnikom in poznejšim ravnateljem Kranjske kmetijske družbe, Gustavom Pircem; njegovo narodno čustvovanje pa osvetljuje najbolj dolga vrsta volil, ki jih je naklonil v prvi vrsti Slov. planinskemu društvu, potem pa tudi Družbi sv. Cirila in Metoda, Slovenski Matici, Glasbeni Matici, Dramatičnemu društvu, Trgovskemu bolniškemu podpornemu društvu, Radogoju, Dijaškemu podpornemu društvu na Dunaju, Dijaškim kuhinjam v Ljubljani in Kranju, Podpornemu društvu za realce v Idriji, ljubljanskim mestnim ubožcem itd. Idrijski realci je zapustil še posebej svojo knjižnico.

Ivan Rode je bil eden izmed tistih kremenitih in narodno zavednih naših trgovcev predvojne dobe, ki so pomagali s tihim, vztrajnim delom slovenskemu trgovstvu, pa tudi narodu samemu do osamosvojitve in veljave. Zato je prav in potrebno, da se oživi njegov spomin.

Prim.: Krstne, poročne in mrliške knjige župnega urada pri Sv. Petru v Ljubljani, Slov. Narod z dne 1. aprila 1904; Planinski Vestnik 1904, str. 58; Izvestje mestne realke v Idriji 1903/4, I—IV (Makso Pirnat); Rudolf Andrejka, Zgodovina hotela Slon, Trg. Tovariš 1938, str. 9—10.

Rudolf Andrejka

BODIMO OPTIMISTI

Zadnjič smo govorili o pesimizmu in smo ga obsodili kot nekaj grdega in nezdravega. Danes si hočemo ogledati njegovega antipoda, optimizem. Ni dobro, če smo po vsaki nevšečnosti in neprijetnosti takoj razočarani in ne znamo potrpeti. Še bolj kočljivo je pa, če po kakšnem neprijetnem dogodku že kar iz navade »glavo zgubimo«. Če se to pogosto dogodi, spadamo k ljudem, ki jih morata neprijetnost in škoda izmodriti, ker nam najboljše, kar moremo napraviti, ne pade ob pravem času v glavo in je s tem vsa naša dobra volja obsojena na nerodovitnost. Kdor ima pa glavo vedno pokonci, komur pride vselej kaj porabljivega in koristnega na misel, ta je ali zelo brihten človek ali pa človek, ki ima vedno dobro zaupanje in ki mu je življenje v radost in veselje, je torej vsaj — optimist! Najboljše mora biti pač vedno porabno in optimist je ravno tisti, ki vidi v vsaki stvari samo najboljše plat, ki mu torej pride vselej baš najboljše na misel. Naš: dobro, boljše, najboljše, stopnjuje Latinec: bonum, melius, optimum. Odtod beseda optimist. Če je vse v redu, je to stanje naravno »najboljše«. Če pa ni vse v redu, potem

je »najboljše« vera in upanje, da bo kmalu vse skupaj zopet v redu. In to tudi tedaj, če ni ravno najboljših izgledov, da se bo tako zgodilo. A vera in upanje vse premagata in tehtata samo dobre strani, skrbno se izmikajoč slabim stranem. Kdor ima kaj zares v roki, je teoretično na boljšem kakor pa tisti, kdor nato samo upa; a praktično nas napravi upanje srečnejše kot posest, ker je, kakor vemo, uživanje sovražnik pravega veselja. Sta pa dve zelo različni vrsti optimizma. Napačni optimizem je slepa vera na »srečo«, s katero marsikdo pomiri svoje čute manjvrednosti. Pravi optimizem je močna in delavnosti polna vera človeka v njegovo lastno moč in pa iz zavedanja te moči izvirajoče zaupanje napram življenju. Zakaj bi se bal najhujšega, ko morem upati v najboljše! Veselje je boljše kot strah! Veselje je največji zagon življenja in zato si je izbral najlepši del življenja tisti, ki se na vse veseli. In to je optimist. Oni je pravi umetnik življenja, ki zna v vsaki stvari življenja najti najboljšo, najugodnejšo, najlažjo in najveselejšo plat.

Optimizem smatrajo marsikje kot nekaj takega, kar ni za »salon«. In kdor se mu s strastjo vda, mora računati s tem, da nasproti sedemkrat presejanemu pesimistu izgleda kot nekakšna ničla. Tisti, ki se spozna, vzame to čisto drugače. Utemeljitelj individualne psihologije, Alfred Adler, popisuje optimista približno takole: »Razvoj njegovega značaja se vrši v ravni črti. On prevzame težave takšne kot so, ne težje, in jim gre pogumno naproti. Že njegova dobra vera sama na sebi mu ustvari ugoden stalež napram življenju. Tudi v težkih položajih ostane optimist miren, ker ve, da more slučajnostne napake zopet popraviti. Njegovo zadržanje je neustrašeno in odkrito.« To je sodba, ki je pač dosti več vredna kot mnenje nekaternika, da optimizem ni za »salon«. Optimist pa tudi napačni sodbi ne zameri preveč, ker vidi, kot smo že rekli, v vsaki stvari najboljšo plat; in ta plat se ne nahaja v »salonu« in v duševni dnevni modi, temveč sredi v praktičnem življenju sveta in ljudi. Tu se čuti optimist popolnoma domačega, čisto drugače kot pesimist, ki mu v lastni koži nikoli ni čisto dobro.

Optimizem je pravilno svetovno naziranje. On je mnogo bolj oseben kot vsako drugo stališče do življenja. Eden vidi kakšno stvar črno, drugi vidi isto stvar rožnato. Vsa ta razlika življenja prihaja iz navade, da takó gledamo. Recimo, da je kdo še majhen pesimist. Doživi majhna slaba izkustva drugo za drugim in se tako navadi, da vsako stvar že vnaprej vidi v slabi luči in da postane na ta način velik pesimist. Drugi zopet je majhen optimist. Doživi majhna dobra in prijetna izkustva drugo za drugim. Postajajo mu vedno večja in prijetnejša, se navadi na to, vidi vse v rožnati luči in postane tako velik optimist. Ta razvoj se prične pri dojenčku in se neha tedaj, ko pesimist obupa nad življenjem ali pa ko postane optimist popoln življenjski umetnik. In na vsej črti tega razvoja lahko poseže vsakdo od nas sam vmes in se navadi na dogajanja tako ali tako. S časom, s potrpežljivostjo in z majhnim dodatkom domišljije se doseže vse. Optimizem in zlata domišljija korakata sploh zelo ozko drug poleg drugega, kot je pač najboljši in tvorni del ravno živa in tvoritvena domišljija. Sugestija, ki ustvarja resničnosti, je pač tudi samo domišljija, ki se tako dolgo nadaljuje, da se v duševni ali telesni organizem vdela neko gotovo stanje, da torej resnično obstoji. Vesela vera, da nam more nuditi življenje tudi prijetnosti in tudi zelo

mного prijetnosti, rodi vesele misli in le-te pospešujejo krvni obtok. Pri dobrem krvnem obtoku delajo pa tudi mišice in žleze bolje in to se pozna v dobrem počutku telesnega zdravja in telesnoduševnega hrepenja za udejstvovanje v delu. Pesimist pa začne na istem potu dvomiti nad vsakim sklepom in postane glodajoč črv na korenini vsake moči. Sele ko bo praktično poznavanje duše postalo nekoč skupna duševna last današnjega človeka, bomo spoznali, koliko telesnega nerazpoloženja, občutka bolezní, strahu pred boleznijo, slabe volje, nezadovoljnosti, migrene in nervoznosti vseh vrst in vseh stopenj prihaja čisto enostavno in naravno iz našega pesimističnega gledanja na življenje. Saj moremo opazovanja v tej smeri vršiti vsak dan na nas samih in bomo tedaj tudi obratno mogli ugotoviti, da ima ogromno mnogo zdravega občutenja, dobre volje, živčne moči ter duševne in telesne odpornosti svoj vir ravno v optimističnem gledanju na življenje. To je brez dvoma velik uspeh optimizma tudi tedaj, če bi nas predmet optimističnega upanja v posameznem primeru kdaj tudi varal. A če je optimizem prav trdno zdrav, tedaj tudi upanje ne vara. Pri zdravem optimizmu sploh ne smemo opaziti, kje se upanje neha in kje se začeta resničnost in izpolnjenje. To je pa umetnost življenja. Škoda, da smo danes še v velikih množicah napram življenju še laiki ali v najboljšem primeru diletanti. Kot optimisti bi bili pa mi gospodje življenja!

Gospod je tisti, ki kaj zmore! In optimist je tisti, ki hoče in ve, da zmore! K temu naj pride še dobro in vztrajno stremljenje po znanju in vedi, po poklicni zmožnosti in človeški modrosti, po življenjskem odkrivanju, pa uspeh optimista ni niti več umetnost, temveč se razume sam od sebe!

Vsi poznamo legendo o dveh žabah, ki sta padli v posodo z mlekom. Ena je tožila in javkala: »O joj, bedna bom utonila!« In je res utonila. Da je moralo biti ravno mleko tisto, v katerem je utonila, to je umirajoč občutila kot prav posebno smolo in nizkotnost usode. Druga je pa rekla: »Vraga vendar, sedaj je pa treba migati!« In je migala s svojimi plavalnimi nogami tako dolgo, da se je rešila in sicer na prav dobro kepo surovega masla. To je jako dober nauk! Kdor se pri veslanju skoz življenje ne utrují, bo sedel slednjič zmeraj na surovem maslu. Tako moramo delati in to je optimizem! Najhujša sila se pretvori v železno potrebo delovanja, v katerem izvedemo neverjetne stvari, ker segreje ta beda v naš pač predstavo naše samoohranitve do belega žarenja. In to žarenje odpravi vse ovire. Tako postane marsikdo po sili optimist, če je grenkobo pesimizma izpil do dna in do meje samouničenja.

Koliko je za optimizem odvisno od predstavljalivosti, čuti oni posebno živo, ki misli in si predstavlja na težkem in utrudljivem potovanju samo svoj lepi cilj. Predstavljanje nas vabi ravno tako močno kakor cilj sam; ali z drugimi besedami: kar nas vabi, sploh ni cilj, temveč predstavljanje, ki ga imamo o njem, kajti sicer bi nas cilj nikdar ne mogel razočarati. Razočara nas pa ravno s tem, ker zaostane za predstavljanjem. Pesimist se potem jezi nad tem, kar manjka, in optimist je vesel tega, kar je tukaj. Njemu vsa pot nikakor ni neznosno breme, tudi če ga čaka na koncu neprijetna naloga. On ne hodi torej po »težkih potih«, ker šele čaka, do česa bo prišel, da potem iz dejstev izbere to, kar je njegovim namenom najbolj prikladno. Optimist je torej mnogo bolj človek stvarnosti in dejstev kot

pesimist, ki se sploh načeloma predvsem boji in ki se mu pred vsem gnusi.

Če bi bil optimizem konstrukcija misli, potem bi ne bilo težko, da se brez truda oprimemo tako srečnega pojmovanja o življenju. A on je po letnih ali desetletnih navadah sankcionirano čisto čustveno svetovno naziranje. Te velja samo navaditi ali odvaditi se. Pesimist se sploh ne odvadi, ker misli, da mu to ni mogoče, da je v to gledanje na življenje že vrojen, da tukaj nihče ne more nič opraviti! Laik si predstavlja odvado kot silno težavno; zato mu manjka poguma. To pa drži; kajti kako naj pridemo do življenjskega naziranja, ki nam vsem pokaže najlažjo, najboljšo in najprijetnejšo stran, z metodami, ki napravijo iz človeka duševnega tovrnega osla, kateremu več naložimo kot pa more nositi?

Pravi optimizem obstoji v tem, da zavzamemo do vseh stvari življenja najboljše, to se pravi najpravilnejše stališče; in to je spretnost, ki je prinesela samo vaja in navada. Pesimist reče pri prvem izpodletu: »No, ali nisem tako rekel? To je vse skupaj nespametno.« In s tem je njegovo treniranje že končano. Nastajoči optimist vzame stvar z najboljše strani. Reče si: »Desetkrat sem imel srečo in enkrat ne! To je že kar dobro! Torej naprej!« On stalno izboljšuje svoje točke in prihaja na ta način rekordu vedno bliže. Najboljše gledanje na vse, kar hočemo doseči, more biti pač le ono, ki nas v žilavem stremljenju tako daleč vodi, da imamo to, kar smo hoteli doseči, v rokah. In potem takoj proti drugemu cilju! To je zdrav optimizem!

Iste težkoče in sitnosti življenja, ob katerih pesimist tako klavrno spodrkne, še preden se jim je prav približal, so najboljši poskusni kamni pravega optimista. Optimizem, ki ne vidi težkoč ali ki jih noče videti, ni pozitiven in mora voditi človeka do najhujšega razočaranja. Optimist vidi težkoče svojega življenja prav dobro, a jih ne naredi še večje kot so že itak, temveč jih vzame bolj z lahke strani in jim gre zato tudi z večjim pogumom naproti. Optimizem ni nikdar sam sebi namen, ni kakšna udobnost in lena objestnost duše, temveč je metoda v borbi življenja. Optimist najde pač tudi v težkoči ono stran, od katere ji more priti najlažje do živega, in je torej tudi v tem oziru na boljšem kot pesimist, ki se pred težkočami in nevarnostmi najraje skriva. Dolgo časa moraš hoditi v to šolo, preden veš, kako lahko nam postane vse, če je srce veselo in pogum mlad! Izkustvo, lastno izkustvo je pa najmočnejši in najboljši vzgojni činitelj, in to izkustvo potrjuje teorijo, da mora najboljša teorija naravno voditi tudi k najboljšemu uspehu, ki je mogoč. Noben optimizem ne bo mogel preprečiti, da pademo večkrat iz oblakov naših egoističnih upov in iluzij. Tudi ne gre za to, kako visoko kdo dol pade, seveda s pridržkom, da pade na noge. Saj ima mačka najbolj žilavo življenje. Lahko jo tepeš, streljaš nanjo, bodeš ali v vodo vržeš: če ji ostane le še ena noga cela, prišepa prav gotovo s to nogo zvečer domov. Tudi naše življenje strelja na nas, nas zbada in tepe. Pustimo pesimistu dvomljivo zabavo, da bolehavo in preobčutljivo tarna nad življenjem. Hočemo biti optimisti, ki se življenju z zmagovitim humorjem in voljo do življenja smeja v mnogovrsten in večkrat strašljivo zakrinkan obraz. Dokler smo pravi optimisti, si pomagamo sami, in kdor si sam pomaga, temu pomaga Bog!

Se nekaj: Nikdar še niso pesimisti v zgodovini kaj pomenili, zgodovino so delali le optimisti. Kam bi pa državniki in vojskovodje in z njimi vred tudi njim v skrb izročeni narodi prišli, če bi pri najmanjšem neuspehu že klonili! Saj še pri velikih neuspehih ne klonejo.

Torej še enkrat: Bodimo optimisti!

C. G.

SINTETIČNE TEKSTILNE SUROVINE

Ameriški »Textile Economic Bureau« priobčuje statistiko o predlanski proizvodnji umetne svile in stanične volne. Znašala je 2,230.000 funtov — 1 funt je malo manj kot pol kilograma —, kar je za ca 15 odstotkov več kot v letu 1938. in kar znači nov rekord. Za leto 1940. še nimamo zaključnih podatkov, vendar pa pravijo, da se je proizvodnja spet pomnožila. Proizvodnja sintetičnih tekstilnih surovin se je od leta 1935. do 1939. podvojila, od 1930. do 1939. pa popetorila.

Proizvodnja umetne svile je narasla od 1. 1938. do 1939. za ca 16 odstotkov, a ni bila leta 1939. tako velika kot leta 1937. Leta 1939. je proizvodnja v Franciji, Poljski in Švici padla, drugod se je pa pomnožila, takó v U. S. A. za 29 odstotkov, v Italiji za 18, v Nemčiji in Japonski za 14, v Veliki Britaniji za 13 odstotkov itd.

Podamo seznam najvažnejših dežel v proizvodnji umetne svile, pri čemer značijo številke milijone angleških funtov.

	1938	1939
U. S. A.	257'6	331'2
Japonska	209'6	239'3
Nemčija	140'0	160'0
Velika Britanija	106'4	120'0
Italija	101'4	119'0
Francija	61'7	56'2
Nizozemska	19'8	24'2
Sovjetska Unija	11'7	15'1
Kanada	13'7	14'2
Belgija	11'2	13'0
Švica	12'1	11'7
Poljska	13'7	11'0

Proizvodnja stanične volne se je pa takole oblikovala:

	1938	1939
Nemčija	330'0	440'0
Japonska	375'0	309'5
Italija	166'9	191'0
Velika Britanija	31'7	60'0
U. S. A.	29'9	53'0
Francija	10'8	15'5
Poljska	8'7	9'0

Kakor vidimo, je proizvodnja v Japonski znatno padla, drugod se je pa povečala, in sicer v večji meri kot pri umetni svili. Svetovna proizvodnja je bila v letu 1939. s 1.080 milijoni funtov za 13 odstotkov večja

kot v letu 1938. Glede množine je ta produkcija že skoraj dosegla ono umetne svile, leta 1940. jo je pa najbrž že preseгла. Glavni vzrok naraščanja vidi omenjena revija v tem, da se nekatere dežele, zlasti Nemčija in Italija, hočejo glede preskrbe s tekstilnimi surovinami po možnosti osamosvojiti in da baš zato posvečajo vedno večjo skrb produkciji umetnih tekstilnih surovin. A tudi Velika Britanija in U. S. A. so l. 1939. svojo produkcijo stanične volne napram letu 1938. dvignile, prva za 89%, U. S. A. pa za 77 odstotkov. Močni padec v japonski produkciji stanične volne ima svoj vzrok v pomanjkanju celuloze, gorivnih snovi in vodne moči.

Če vzamemo produkcijo umetne svile in stanične volne skupaj, je Nemčija v svetovni produkciji s 27 odstotki na prvem mestu, na drugem je Japonska s 24%; l. 1938. je bila pa Japonska na prvem in Nemčija na drugem mestu. Za Japonsko pridejo l. 1939. U. S. A. s 17 odstotki, nato Italija s 14 in Velika Britanija z 8 odstotki.

Glede tehniških produkcijskih metod omenja navedena revija, da je metoda Viscosa še vedno daleko na prvem mestu — l. 1939. z 81 odstotki —, a da postaja acetatna metoda vedno močnejša in da je pri fabrikaciji umetnih tekstilnih surovin udeležena sedaj že z najmanj 15 odstotki.

O tekstilnih vlaknih, ki niso iz celuloze, torej za sintetično umetno blago, ki ga ameriška tekstilna statistika ne navaja, zaenkrat še nimamo nobenih podatkov, a znano je, da tudi ta produkcija hitro raste. Zanimivo je vsekakor, da dobivajo naravne surovine v umetnih surovinah vedno večjo konkurenco.

GOSPODARSTVO ITALIJE V VOJNI

Sedanja vojna je morala tudi v gospodarskem oziru obe državi osiščati približati; gledati morata na avtarkijo in kompenzacijsko trgovino. Tako so se vršili na koncu novembra preteklega leta v Milanu nemško-italijanski industrijski dogovori, ki se jih je udeležilo 90 italijanskih in 70 nemških zastopnikov. Nemška trgovska zbornica za Italijo s sedežem v Milanu se je močno razvila. Izdaja mesečnik, v katerem najdemo gospodarske podatke tako z italijanske kot z nemške strani. Tako izvemo, da je Italija prvo polovico leta od vstopa v vojno porabila za to, da je svojo zunanjo trgovino po možnosti prilagodila spremenjenemu položaju. Zlom Francije in s tem olajšana zveza s Španijo, Portugalsko in Libijo sta trgovski položaj Italije nekoliko zboljšala, vsaj v Sredozemskem morju. Pravijo, da pomeni manko zaradi pretrgane zunanje trgovine cca. eno tretjino italijanskega izvoza in uvoza. Kar se tiče preskrbe Italije, je zgubila zaradi vstopa v vojno cca. 60 odstotkov dobav v industrijskih surovinah, 35 odstotkov uvoza industrijskih polfabrikatov in 30 odstotkov uvoza hranilnih in podobnih snovi.

O družbah zunanje trgovine in o monopolih beremo sledeče: »Že dolgo vidna tendenca za široko monopoliziranje zunanje trgovine je dobila z vojno novo pobudo. Nadaljevali so že leta 1939. započeto tvoritev izvoznih in uvoznih družb, tako tudi z ustanovitjo izvozne in

uvozne družbe za steklo in porcelan. Družbe za zunanjo trgovino posredujejo ves izvoz in uvoz produktov, za katere morajo skrbeti, pri čemer so dosedanji eksporterji in importerji udeleženi večinoma v obliki podpisa delnic pri dotični družbi. Glavni namen družb je združitev med ponudbo in povpraševanjem na inozemskih trgih, da morejo za člane pod ugodnimi pogoji v inozemstvu nakupovati in v inozemstvo prodajati; tako so te družbe poleg državne zakonodaje o zunanji trgovini dopolnilni inštrument za ureditev izvoznih in uvoznih cen. Družbe zunanje trgovine kontrolirajo sledeče predmete: kava, semena, začimbe, olivno olje, semensko olje, krompir, riž, jajca, perutnina, cvetlice, meso, živina, nestrojene in strojene kože, ribje konzerve, sveže ribe in polenovke, les — v kolikor je določen za državne potrebe —, razni farmacevtični in kemični izdelki, vino, steklo in porcelan. Ker je izvoz in uvoz drugega važnega množstvenega blaga — premog, petrolej, rude, kovine, žito, tobak, volna, bombaž, celuloza, banane, sol, kinin itd. — že sedaj v rokah državnih in poldržavnih monopolov, sta več kot dve tretjini vse italijanske zunanje trgovine odvzeti prosti trgovini in izročeni državi.

Omeniti moramo, da se Italija deset mesecev po izbruhu vojne ni udeleževala in da je imela zadosti časa za nabavo rezerv in dobavo prostih deviz in zvišanje izvoznih cen in ladijskih voznin. Razmeroma majhnim omejitvam porabe stoji naproti znatno zvišanje produkcije, zlasti v premogovnikih in železnih rudnikih, v produkciji kovin, v tekstilni industriji in v pogonskem gospodarstvu.◀

Glede razvoja uvoza in izvoza nimamo nobenih številčnih podatkov. Vemo le, da se je zvišal uvoz tekočih in trdnih pogonskih snovi, žita, mesa, masti, strojev in aparatov, bakra in drugih kovin, dočim se je zelo zmanjšal ali popolnoma zastal uvoz luksuznega blaga, raznih fabrikatov in predvsem uvoz kolonialnega blaga, kot kave, čaja itd. Na izvozni strani je bilo mogoče dvigniti izvoz najvažnejših izmenjalnih predmetov, ki se morejo producirati v velikih množinah — umetna vlakna, svileno blago in svilene tkanine, konoplja, živo srebro, boksit, poljedelski pridelki in cvetlice —; obratno je pa glede na povečano vojno porabo in preskrbo civilnega prebivalstva prenehal izvoz strojev in aparatov, volnenih in bombaževih izdelkov, riža, krompirja, sira, vina in nekaterih drugih predmetov.

Trgovina z deželami, ki so doslej še pristopne, je dosegla že na pragu vojne cca. 60 odstotkov vsega italijanskega trgovskega obsega. A možnosti še niso izčrpane in najvažnejši nakupi Italije ter tudi njih plačilo je zagotovljeno z zvišanimi italijanskimi dobavami; zlasti mislijo tukaj na preskrbo s petrolejem, žitom, železno rudo, železom in jeklom, bakrom, kromom, magnezitom, antimonom, z olji in živalskimi maščobami, s smolo, staničnino in lesom. Na drugi strani je prelevitev na nove prodajne trge olajšana ne le po množstvenem dvigu v teku zadnjega desetletja, temveč tudi po pomnoženi mnogovrstnosti. Več kot 80 odstotkov vsega italijanskega izvoza pride sedaj na industrijske proizvode.◀

Te podatke prinašajo »Deutsch-italienische Wirtschaftsnachrichten«, ki jih vsak mesec izdaja Nemška trgovska zbornica za Italijo, kot smo že v uvodu omenili.

SVETOVNA PRODUKCIJA PETROLEJA

Produkcija petroleja v osmih najvažnejših produkcijskih deželah sveta, ki predstavljajo okoli 95 odstotkov vse svetovne petrolejske produkcije, je znašala v preteklem letu nekaj nad dve milijardi sodčkov, kar je za cca. tri odstotke več kot v letu prej. To je najmanjši dvig od konca svetovne krize dalje, izvzemši leto 1938. Vzrokov za majhni produkcijski dvig v letu 1938. je več: konjunkturni padeč v Zedinjenih državah, razlastitev inozemskih petrolejskih koncernov v Mehiki, že itak padajoča produkcija v Romuniji, k čemur pride v Romuniji še inozemski pritisk na petrolejske družbe, ki so delale s tujo glavnico, itd.

Podamo seznam, pri čemer pomenijo vse številke milijone sodčkov:

Dežela	1929	1937	1939	1940
U. S. A.	1007	1279	1256	1346
Rusija	106	199	217	224
Venezuela	137	187	208	189
Nizozemska Indija	39	56	69	69
Irân (Perzija)	42	75	77	67
Mehika	54	47	43	44
Romunija	35	52	46	43
Irâk (Mezopotamija)	1	32	31	26

Započasneli dvig v produkciji petroleja od leta 1939. na leto 1940. je deloma posledica vojne, ker so nekatere produkcijske dežele, ki so navezane na izvoz, od kontinentalnih evropskih dežel odrezane in ne morejo eksportirati. V Venezueli na primer je padla lanska produkcija za 9%, v Irânu za 13 in v Irâku celô za 16 odstotkov.

Sodček petroleja (angl. barrel) je nekaj nad poldrug hektoliter in se morejo torej navedeni milijoni sodčkov lahko preračunati v hektolitre oziroma tone.

Iz gori navedenih števil se jasno vidi ogromna premoč Zedinjenih držav, kojih produkcija znaša nad 60 odstotkov vse svetovne produkcije. Dalje producirajo U. S. A. iz svojega petroleja take vrste lahkega bencina, ki jih drugje ne morejo, in imajo že v tem veliko premoč nad ostalim svetom. Če nadalje pomislimo, da je vsa petrolejska produkcija Venezuele pod kontrolo anglosaških držav, deloma produkcija Irâna, vsa produkcija Irâka, ter da je v zadnjem času stopila Mehika popolnoma na stran Zedinjenih držav, se premoč v tem taboru nahajajočih se držav še bolj jasno prikaže. — Rusija ima sicer tudi razmeroma velike množine petroleja, a njena industrializacija raste iz dneva v dan in dvomimo, da bi mogla Rusija oddati od svoje produkcije omembe vredne količine. Malo moramo računati, pa takoj vidimo, kako in kaj. — Na Japonskem ni nobenega petroleja, v Nizozemski Indiji ga je pa dosti; zato si lahko predstavljamo, kako željno gledajo Japonci na jug. Vedeti moramo, da je Holandija, lastnica Nizozemske Indije, sedaj od Nemcev zasedena, da svojega azijskega posestva ne more braniti v tolikšni meri kot bi ga sicer, da je torej Nizozemska Indija navezana sama nase in seveda tudi na Veliko Britanijo in Zedinjene države Severne Amerike.

SEDANJE STANJE VOJNEGA BRODOVJA

Sicer stanje vojnega brodovja ni predmet razprav v trgovskih revijah, a vendar je danes svetovno gospodarstvo tako povezano, da vpliva vsaka panoga na vse druge in da moramo torej vse obravnavati. V švicarskem dnevniku »Die Tat« je iz najnatančnejših podatkov priobčen seznam vojnega brodovja vodilnih svetovnih držav; pri tem opazimo, da imajo države osišča veliko prednost glede podmornic, da pa glede števila zaostajajo v velikih brodovnih enotah.

Velika Britanija

Vrsta	V službi	V gradbi	Skupno
Bojne ladje	14	9	23
Nosilke letal	6	6	12
Križarke	61	23	84
Rušilci	222	18	240
Podmornice	52	4	56
Skupaj	355	60	415

Zedinjene države

Vrsta	V službi	V gradbi	Skupno
Bojne ladje	15	17	32
Nosilke letal	6	12	18
Križarke	37	48	85
Rušilci	155	170	325
Podmornice	103	82	185
Skupaj	316	329	645

Pri Zedinjenih državah opazimo ogromni načrtni program, s katerim se oni Velike Britanije niti oddaleč ne da primerjati.

Nemčija

Vrsta	V službi	V gradbi	Skupno
Bojne ladje	6	2	8
Nosilke letal	1	1	2
Križarke	7	6	13
Rušilci	47	?	47?
Podmornice	120	180	300
Skupaj	181	189?	370?

Vidimo, koliko si obeta Nemčija od podmornic in v kako ogromnem številu jih še naprej gradi.

Italija

Vrsta	V službi	V gradbi	Skupno
Bojne ladje	6	2	8
Nosilke letal	—	—	—
Križarke	20	14	34
Rušilci	120	12	132
Podmornice	97	21	118
Skupaj	243	49	292

Pri Italiji zopet opazimo, kakšno važnost je polagala na gradbo rušilcev in podmornic, da je pa sedanja gradbena delavnost iz umevnih razlogov nekoliko ponehala. Nosilk letal Italija nima.

Japonska

Vrsta	V službi	V gradbi	Skupno
Bojne ladje	10	8	18
Nosilke letal	7	3	10
Križarke	44	6	50
Rušilci	135	11	146
Podmornice	69	13	82
Skupaj	265	41	306

Glede gradbe osmerih bojnih ladij pripominjamo, da so to samo cenitve. Opazimo zopet veliko zanimanje za gradbo rušilcev, pri čemer pa Japonska tudi na gradbo drugih brodovnih enot ne pozabi. Primerjaj zlasti razmerje med vojnim brodovjem Japonske in vojnim brodovjem Zedinjenih držav!

Francija

Vrsta	V službi	V gradbi	Skupno
Bojne ladje	1	4	5
Nosilke letal	1	2	3
Križarke	14	4	18
Rušilci	50	30	80
Podmornice	62	25	87
Skupaj	128	65	193

Pri rušilcih smo tako glede onih v službi kot glede onih v gradbi navezani na cenitve, pri podmornicah pa glede onih, ki so v gradbi. Na bojnih ladjah je Francija revna. Omeniti moramo, da so v vseh teh podatkih, tudi kar se tiče drugih navedenih držav, upoštevane že izgube zadnjih pomorskih bojev, v kolikor se pač dajo ugotoviti. Ravno pri franco-skem brodovju pri tem kaj težko dobimo zanesljive podatke.

Rusija

Vrsta	V službi	V gradbi	Skupno
Bojne ladje	3	3	6
Nosilke letal	1	2	3
Križarke	9	4	13
Rušilci	67	16	83
Podmornice	171	?	171?
Skupaj	251	25?	276?

Pripominjamo, da pomeni pri rušilcih druga številka (16) in z njo vred tudi zadnja (83) samó cenitev, ravno tako tudi glede števila že zgrajenih podmornic, dočim nam glede števila sedaj v gradbi se nahajajočih podmornic ni absolutno ničesar znanega. Značajju obale Sovjetske Rusije odgovarja razmerno visoko število rušilcev in podmornic.

»Die Tat« pravi, da je priobčila te številke kot prva znana agentura »United Press«, koje poročila so se izkazala dosedaj še vselej kot verodostojna. Ne izvemo pa, ali so vsebovane v gornjem seznamu tudi one bojne ladje, ki so na primer na Norveškem ali Danskem ali v Holandiji ali v Belgiji ušle in se priključile angleškemu vojnemu brodogradnji, in pa tiste bojne ladje, ki jih je Nemčija zajela, itd. Dosedanji potek pomorske vojne je pokazal, da odločajo po večini velike ladje, da je pa za države, ki teh nimajo, podmornica dobra obrambna enota. In še nekaj nam je dosedanji potek vojne pokazal: da letala bojnim ladjam niso tako pogubonosna kot se je prvotno mislilo. Mnogo smo brali o različni kakovosti krovnege jekla, jekla v oklepu itd. Pa še nekaj: v gornjem seznamu so navedene samo posamezne edinice, kar pa še ni vse. Ladje v tej državi imajo toliko in toliko ton, v drugi državi spet drugo število; če bi se dalo to število natančno dognati, potem bi se dala tudi borbna vrednost vojnega brodogradnje natančneje oceniti.

AMERIŠKI KAPITAL

O ameriškem kapitalu se toliko bere in sliši in ugiba. Da se vsaj približno vidi, kje je ameriški kapital po večini osredotočen, je imenoval predsednik Roosevelt leta 1938. poseben odbor, ki naj bi proučil vprašanje osredotočenja kapitala. Izdano je bilo poročilo, obsegajoče zgodovino 200 rodbin, ki imajo odločilno besedo pri največjih ameriških koncernih. Iz tega poročila smo zbrali nekaj zanimivih podatkov.

Rodbine Du Pont, Mellon in Rockefeller imajo delnic za 1400 milijonov dolarjev in imajo prvo besedo pri najmanj petnajstih od dve sto največjih koncernov. Njih premoženje cenijo na najmanj osem milijard dolarjev.

Rodbina Du Pont odloča pri znanem koncernu Du Pont de Nemours and Co ter pri General Motors, največji svetovni skupini za produkcijo avtomobilov. Razen tega kontrolira ta rodbina United States Rubber Co (rubber = kavčuk), Philips Petroleum Co, United Fruit Co (fruit = sadje) in American Sugar Refining Co (sugar = sladkor, izg. šugr). Aktiva treh

glavnih koncernov, ki jih kontrolira ta rodbina, znašajo 2100 milijonov dolarjev.

Mellonovi imajo pod svojo kontrolo koncerne, kojih glavnica je cenjena na 1600 milijonov dolarjev; imajo pa delnice tudi še pri desetih drugih koncernih. Odločujejo pri koncernih Gulf Oil (oil = petrolej, izg. ojl), Copper United (Copper je isto kot nemški Kupfer = baker), Pittsburg Coal (coal izg. kôl je nemško Kohle = premog), Aluminium Company of America, Pullman Incorporation (incorporation izg. inkorporejšn = družba), General American Transportation Co ter Pittsburg Plate Glass Co (plate = plošča, tabla, kot nemško Platte, izg. plejt; glass = steklo, nemško Glas). — Beseda United, ki jo večkrat rabimo, se izgovori junajtid z naglasom na aj in se pravi združen, -a, -o. — Dva od teh koncernov, Aluminium Co in Pullman Incorporation, sta med najbolj osredotočenimi monopoli. Mellonovi imajo pa vpliv tudi pri drugih koncernih, tako med drugimi pri Bethlehem Steel (steel izg. stil je nemško Stahl = jeklo) in Westinghouse Electric.

Tretja rodbina, Rockefellerjevi, ima pa odločilno besedo pri petrolejskih podjetjih. Aktiva petih petrolejskih koncernov, pri katerih je Rockefellerjeva rodbina merodajna, znašajo 4500 milijonov dolarjev. Kontrolira pa ta rodbina sledeča podjetja: Standard Oil of New Jersey, Socony Vacuum Oil, Standard Oil of India, Standard Oil of California in Ohio Company.

Končno omenimo, da ima 75.000 Amerikancev v svojih rokah nad polovico delniške glavnice dve sto največjih ameriških koncernov. Reči pa moramo tudi, da so ti Amerikanci po večini prav dobrega srca in da izkazujejo povsod mnogo dobrot. Spomnimo se le na ime Rockefeller, kojega štipendije so uživali tudi že Slovenci.

SVETOVNI BLAGOVNI PROMET

Razvoj na svetovnih blagovnih trgih je bil v zadnjih tednih označen po večji slabosti na trgu poljedelskih produktov, medtem ko so bili le-ti v prejšnjih mesecih vsled ameriških nakupov izredno trdni. Glavni vzrok je ta, da so umetno zvišane agrarne cene, ki v neugodnem statističnem položaju nimajo nobene utemeljitve, povzročile pri farmerjih večje ponudbe. Padee je znašal pri rži in surovem sladkorju 10 odstotkov; padla je pa tudi džuta, svila, krmilno žito itd.

Ameriški konsumenti so pokazali v svojih dispozicijah izrazito rezerviranost, h čemur jih je dovedla negotovost glede nadaljnega vojnega razvoja ter mednarodnega političnega položaja. Tudi ne moremo pričakovati, da se bo v tem stanju čakanja zaenkrat kaj spremenilo, pri čemer se nesigurnost še poveča vsled pričakovanih novih davkov. Nasproti tej tendenci pa opazimo na drugi strani tudi ojačenje cen, tako pri kavi, jugoslovanski konoplji itd.

Poslabšanje na svetovnih pšeničnih trgih, posebno na ameriških pšeničnih borzih, je bilo v ozki zvezi s poročili o posevku v U. S. A., ki so bila brez izjeme ugodna. V U. S. A., Kanadi, Avstraliji in Argentini pripravljenim obsežnim količinam manjkajo prodajne možnosti. Svetovni trg se je od zadnje spomladi naprej izredno zožil, tako da morejo preko-

morske žitoizvozne države držati cene le pomočjo ogromnih podpor in če mogoče z omejitvijo pridelovalnega areala.

Na brazilskih trgih kave se je dviganje cen nadaljevalo. Poleg večjih založitev za ameriško vlado so pospešili navzgorno gibanje tih dogovori med Kolumbijo in Brazilijo o višini najnižjih kavinih cen. Dalje se je v decembru v Braziliji uničenje kave nadaljevalo, in sicer v obsegu 250.000 vreč.

V začetku februarja je prišlo na newyorškem trgu surovega sladkorja do novega večjega znižanja cen. Sedanje notacije sladkorja niso več dosti oddaljene od najnižjega stanja preteklega leta. Kot pri žitu manjka tudi pri sladkorju deželam produkcijskega previška potrebnih prodajnih trgov. Načrt, da bi se sladkorna produkcija Kube zmanjšala letos na 2 milijona ton, je naletel na večje težkoče kot so v začetku pričakovali.

Zaloge kavčuka v U. S. A. so se v zadnjem času hitro množile in so v teku enega leta narasle od 138.000 na 318.000 ton ali za cca. 130 odstotkov. Ker so na potu v Ameriko se nahajajoče množine kavčuka slej ko prej zelo velike, pričakujejo z gotovostjo nadaljnega zvišanja kavčukovih zalog.

Prodaja bombaževga blaga v U. S. A. je od začetka leta naprej zelo narasla. V zadnjem času imajo v Ameriki, glede izvoza bombaža resne skrbi. V začetku novega bombažnega leta so računali z eksportom 1.750.000 do 2 mil. bal, v resnici pa znaša izvoz najbrž komaj 1.250.000 bal. Prodaja v vse dežele kaže občutne vrzeli, pa najsi bo to Anglija ali Kanada, Japonska ali Kitajska. Edina dežela, ki je kupila večje množine ameriškega bombaža, je Rusija. Gre pa tukaj najbrž samo za izjemo, pri čemer vrh tega zadevne množine niso bog ve kako pomembne, od 1. avgusta 1940 dalje 140.000 ton.

V času od julija do oktobra preteklega leta je prodaja japonske surove svile padla za več kot za 20 odstotkov. Padajoči eksport je v prvi vrsti posledica manjših nakupov od strani U. S. A. Japonska vlada je morala v zadnjih mesecih večje množine surove svile na lastnj račun nakupiti in vskladiščiti, da drži ceno na sedanji višini; poleg tega je bila pa sedaj prvič v zgodovini svilenega gospodarstva vlada prisiljena, da produkcijo surove svile omeji. Japonski pridelek kokonov naj znaša v bodoče samo 300 milijonov kg kokonov na leto, dočim je dal zadnji pridelek 315 do 320 mil. kg. Za letos pričakovana omejitev produkcije bo znašala torej 5 do 6 odstotkov. Ta posebni ukrep japonske vlade ima svoj vzrok naravno tudi v močnem napredovanju sintetičnih vlaken, ki so se zlasti v Ameriki nad vse pričakovanje uveljavila. O tem poročamo tudi na drugem mestu.

Na indijskih trgih surove džute se čuti zlasti pičlost tonaže za prevažanje v Zedinjene države. Zadnje naročilo za 60 milijonov džutinih vreč je ostalo brez vpliva na tendenco džutinega trga. — Na jugoslovanskem trgu konoplje se je opazilo v januarju navzgorno gibanje, ki ni bilo utemeljeno v položaju zalog, temveč je bilo v prvi vrsti spekulativnega značaja.

Pičlost bakra se v U. S. A. nadaljuje v pomnoženem obsegu. Zaloge so padle na 143.000 ton, dočim je znašala poraba samo v decembru 113.000 ton. Ameriška vlada je nakupila v južnoameriških deželah pred

kratkim 100.000 ton bakra in ga misli kupiti še ravno toliko, da se preskrba nekoliko ojači.

Posebno živahno je v U. S. A. povpraševanje po cinku. Ameriške zaloge cinka, navedene zadnjič s cca. 13.000 tonami, so do malega že izčrpane, dviganje domače produkcije pa zadeva na velike težkoče. Zato je težko reči, kako se bo dalo izvesti od ameriške vlade željeno zvišanje medene industrije. Podamo običajni seznam:

Blago	Borza	Začetek	Začetek	Potek
		dec. 1940	febr. 1941	febr. 1941
Pšenica	Chicago	87'25	81'25	79'50
Rž	Chicago	48'50	43'50	43'—
Kava	New York	4'37	5'60	5'67
Sladkor	New York	0'77	0'72	0'72
Slanina	Chicago	5'10	6'55	6'50
Bombaž	New York	9'98	10'36	10'30
Surova volna	New York	111'—	111'—	108'—
Surova svila	New York	2'48	2'48	2'47
Lan	Leningrad	50'—	50'—	50'—
Džuta	Kalkuta	34'0	35'75	34'75
Baker	New York	12'—	12'—	12'—
Cin	New York	50'05	50'65	50'62
Svinec	New York	5'65	5'50	5'65
Cink	New York	7'25	7'25	7'25
Srebro	New York	34'75	34'75	34'25
Kavčuk	New York	20'56	19'68	20'62
Kože	New York	12'77	12'60	12'26

Žir.

NAŠE GOSPODARSTVO V ZAČETKU L. 1941.

Vedno bolj opažamo, kako globoko posega država v gospodarstvo. Čim daljši potek vojne tvori nove težave tudi za naše gospodarstvo, čeprav naša država stoji še vedno ob strani in še ni potegnjena v vojaške akcije.

Poseg je zlasti viden na področju zunanje trgovine, ki je najbolj prizadeta radi vojnih dogodkov. Tu se razvija živahna delavnost ravnateljstva za zunanjo trgovino, ki bo spravilo pod svojo kontrolo skoro vso zunanjo trgovino, kar mu omogoča uredba o kontroli zunanje trgovine: doslej smo dobili že naslednje naredbe o kontrolah uvoza in izvoza:

Uvoz parafina, izvoz klavničnih izdelkov, izvoz fižola, izvoz lesa, lesnih izdelkov in gozdnih proizvodov vobče, izvoz živine, uvoz tehničnih masčob rastlinskega in živalskega izvora, kobre, kolofonije in voska, uvoz premoga, koksa in briketov, uvoz volne, kozje dlake in dlake ostalih živali, umetne volne, volnene preje in fijoke, uvoz umetnih gnojil, žvepla in modre galice, uvoz nepredelanega kavčuka, prečiščenega kavčuka, gum za avtomobilska kolesa ter cevi in plaščev za pnevmatike, uvoz surovih in suhih kož, usnja in izdelkov iz njega, krzna in izdelkov iz krzna, lubadi za strojenje kož in ekstraktov in snovi za strojenje kož, izvoz premoga, izvoz živalske krme, uvoz bombaža, bombaževe preje in fioceapreje.

To nam kaže, da je seznam predmetov, ki spadajo pod kontrolo uvoza po ravnateljstvu za zunanjo trgovino že lepo narastel, obetajo pa se nam tudi še nadaljnje kontrole, ki se že pripravljajo. V zvezi z novo ureditvijo razmer v zunanji trgovini je tudi ravnateljstvo izdelalo predlog za ustanovitev številnih

zajednic uvoznikov in izvoznikov. Toda ta načrt je naletel na velik odpor in prišlo je do konference zastopnikov ravnateljstva za zunanjo trgovino in gospodarskih zbornic, na kateri so gospodarske zbornice predvsem opozorile, da nima smisla ustanovljati novih organizacij z novim uradniškim aparatom, ki bi ga moralo plačevati gospodarstvo, če se lahko tozadevno delo prepusti gospodarskim zbornicam, ki imajo že aparat za take stvari. Tipičen primer je n. pr. zajednica uvoznikov parafina, ki ima že svoj urad z dvema uradnikoma, kar je nova obremenitev prodajne cene in prispevek k povišanju draginje, proti kateri se tudi borimo.

Smatramo, da je treba vprašanje kontrole zunanje trgovine urediti smotrnejše tako, da gospodarstvu ne bodo nastali novi stroški, ki se razumljivo vkalikulirajo v ceno, ki se seveda zvišuje, temveč naj se dovoli gospodarskemu življenju prosto gibanje, kontrola pa naj bo dejansko le kontrola, ki naj prepreči tako gospodarsko politiko posameznikov in njihov skupin v zunanji trgovini, ki bi bila nasprotna splošnim državnim interesom. Poleg tega tudi danes vidimo, da naš državni aparat še ne zmore vsega velikega dela, ki si ga je nakopal na glavo, vidimo tudi, da mu primanjkuje strokovno usposobljenih ljudi, saj danes biti v državni službi pomeni imeti prenzek življenjski standard, kar je ugotovil tudi ob priliki otvoritve zadnjega zasedanja banskega sveta ban naše banovine. Zaradi tega se vse delo ne giblje tako kot bi se moralo in nastajajo zastoji, ki samo škodujejo redni oskrbi prebivalstva z dotičnimi predmeti.

Ze dne 27. decembra je bila objavljena naredba o ustanovitvi, področju in organizaciji izpostave ravnateljstva za zunanjo trgovino v Ljubljani, ki naj bi tvorila živahnejšo vez med našo trgovino in ravnateljstvom v Beogradu ter bi prihranila našemu gospodarstvu veliko stroškov. Toda še do danes vkljub intervencijam številnih naših gospodarskih organizacij ni prišlo do realiziranja te naredbe. Tudi podružnice centrale za kurivo še nismo dobili v Ljubljano. Nasprotno pa vidimo, kako se je velik del posla prenesel z ravnateljstva v Beogradu na bansko oblast banovine Hrvatske v Zagrebu. Slovenija ima važne uvozne in izvozne predmete in je n. pr. za naš lesni trg absolutno potrebno, da se administrativno delo vrši pri nas v Ljubljani, kolikor se le da, da ne bo treba vsakemu naših malih žagarjev hoditi in pisariti v Beograd.

Drug državni poseg, ki se je razširil posebno v najnovejšem času, je kontrola cen. Ze v decembru je bila razširjena kontrola cen tudi na kmetijsko orodje in na umetna gnojila, s prihodom novega ministra za preskrbo in prehrano dr. Protića pa se je kontrola cen razširila na še več predmetov. To pomeni, da se bo zopet povečal kader uradništva, ki se bo moralo pečati s kontrolo cen in da kmalu ne bo predmeta, ki ne bi spadal pod kontrolo. Toda vsa ta kontrola zadeva samo drugotno fazo v tvoritvi cen, zadeva tvoritev cen v industriji, obrti in trgovini, zadeva uvožene predmete, surovine, ne dotika pa se naših kmetijskih pridelkov. Za te res kontrola taka, kot jo imamo sedaj, ni mogoča, toda tudi v kmetijskih cenah bo treba uvesti red, kar se da z določitvijo enotnih maksimalnih cen. Toda za prekrške tozadevnih predpisov morajo biti jasne kazni in obsegati dejansko vse one, ki te predpise kršijo, ne pa da se daje še vedno možnost kupovati kmetijske proizvode nad maksimiranimi cenami, kar se na žalost dogaja v vedno večji meri. Ker sta pšenica in koruza maksimirani, so zato tembolj narasle cene ječmena in rži. To nam dokazuje naslednja razpredelnica cen pšenice, koroze, ječmena, rži in ovsas:

	januar 1940	avgust 1940	januar 1941
pšenica	196.—	313.—	313'—
koruza (sremska)	133'50	327'50	262'—
oves	151.—	285.—	397'—
ječmen	170.—	290.—	465'—
rž	156'25	290.—	370'—

(Cene navajamo na debelo po podatkih Narodne banke).

Iz tega vidimo, da se je cena pšenici zvišala za približno polovico v primeri z januarjem lani, cena koroze se je skoro podvojila, toda v še večji je narasla cena ječmena, nadalje nekoliko manj ovsas in rži. To nam ponovno dokazuje potrebo, da je treba spraviti cene v nek sklad med seboj, ker se vidi, kam lahko gredo nemaksimirane cene.

Glede naše kontrole cen je zanimivo mnenje bana naše banovine, ki ga je podal na zadnjem zasedanju naše banovine. Ban je glede bodoče politike cen mnenja, naj se ne bi določale cene izolirano, za vsak primer posebej, temveč skupno za vse primere, ki so medsebojno tesno povezani po zakonu o vzročnosti. S tem, da se določi cena n. pr. koruzi, je določena tudi cena živim svinjam, ž njo pa cena svinjskemu mesu in masti. Cene masti morajo biti zopet v pravilnem razmerju s cenami olja in drugih maščob. Ni koristno, če gredo cene pšenični, koruzni, rženi in drugim mokam vsaka svojo pot. V kolikor inozemske cene segajo v naravni razvoj naših cen in ga kvarijo, bo treba ravnovesje doseči s premijami. Uradi za kontrolo cen, ki so ustanovljeni pri bankih in uravah, morejo v proces tvorbe cen posegati samo do neke meje. Po uredbi o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije in o kontroli cen nadzirajo cene detajlnemu blagu in še to ne vsemu. Če se cene detajlnemu blagu danes dvigajo mnogo bolj počasi kot cene surovinam in polfabrikatom, potem je to zasluga uradov za kontrolo cen. Ti skromni uspehi pa bi mogli biti večji, če bi se sedanja kazuistična kontrola cen spopolnila s sistematično politiko cen, če bi se tvorba cen uravnavala v osnovah, uradom pa bi se prepustilo zatiranje zlorab in preganjanje neupravičenega bogatstva.

Množi se tudi vrsta maksimiranih cen. Tako so bile decembra maksimirane cene usnja, nato bombažne preje iz turškega bombaža, uvedene so bile enotne cene za pralno milo v vsej državi. Znižane pa so bile tovarniške cene olju tudi pri nas, kakor je to že prej storila banovina Hrvatska, na 1958 din franko vsaka postaja v državi. V naši banovini posebej so bile maksimirane cene loju in določene najvišje cene za koruzo in koruzne mlevske izdelke. Izpremenjene so bile cene kvasu, ponovno pa zvišane cene bencinski mešanici in špirtu.

V zvezi z maksimiranjem cen kož je prišlo tudi do nove ureditve prometa s kožami, po katerem morajo mesarji in klavnice, pa tudi zasebniki vse kože oddati zbiralcem oziroma trgovcem s kožami, nato pa te kože dodeljuje urad za kontrolo cen v Beogradu posameznim predelovalcem, pri čemer imajo seveda prednost oni, ki dobavljajo državi. Izšla so tudi že podrobna navodila za izvrševanje te naredbe, od katere si merodajni krogi obetajo enakomerno razporeditev surovin na posamezne obrate. Seveda bo tu treba v veliki meri polagati važnost na sodelovanje Beograda in Zagreba, ker je industrija bolj razvita v severnih pokrajinah države, kože pa prihajajo iz vse države. Najti bo treba primeren ključ, da ne bomo zapostavljeni.

Za politiko cen je značilno, da je nadrobno kontrolo sedaj uredila naša banovina boljše kot je bilo doslej. Z odredbo o izenačenju maksimalnih kosmatih zaslužkov v trgovini na drobno z dne 18. januarja letos je bil določen za kontrolirane predmete maksimalni kosmati zaslužek, ki ga sme trgovec na drobno pribiti k nabavnim stroškom. S tem so dane trgovini na drobno možnosti, da si ohrani svoje dobičke, vsaj v kolikor tiče odstotek, zmanjšanje pa bo nastopilo radi zmanjšanja prometa sploh, kar se že čuti v številnih trgovskih panogah, ker je blaga na trgu vedno manj in zato promet pada.

V št. 11—12 lanskega letnika smo napovedali zvišanje nekaterih taks, trošarin ter davka na poslovni promet. Z novim letom 1941. smo dobili tozadevna zakonita določila, ki so prinesla zvišanje davka na poslovni promet za eno četrtino, obenem pa so bile povišane tudi nekatere stopnje davka, tako da je radi tega obremenitev posameznih predmetov postala v resnici skoro prohibitivna. To se je opazilo zlasti za radijske aparate, ki so v resnici postali radi svojih visokih cen že luksuz, čeprav bi drugače kmalu spadali med predmete vsakdanje potrebe, posebno v današnjih razgibanih časih.

Dobili smo povišanje nekaterih taks, dobili pa smo tudi povišanje skoro vseh trošarin (nespremenjene so ostale trošarine na električne žarnice in kvas).

Končno pa je bila povišana tudi carinska a žija od 1.400 na 1.500%. Vse to ni ostalo brez posledic na cene, saj so bili zvišani predvsem posredni davki, ki se dajo v večini primerov prevaliti na kupca. To je dokazal tudi indeks cen za januar, vendar bi ta indeks bil še višji, če bi obsegal več takih predmetov, kjer so davčna povišanja povzročila znatno povečanje cene od 1. januarja 1941 dalje. Zvišanja cen bodo imela za posledico zmanjšanje konzuma nekaterih predmetov, kar je delno tudi cilj naše gospodarske politike. Ni pa to zmanjšanje konzuma enakomerno, ker ustvarja vedno večje socialne razlike, ki se v današnjih časih težkih žrtev za vse državljanke zelo občutijo.

V ostalem pa vidimo vsepovsod, da se raven cen za blago in služnosti vedno bolj prilagajuje novo nastalemu stanju in vse gospodarstvo je v gibanju. Stalnost je izginila in kalkulacija je vedno težja, zlasti, ker ne vemo za razvoj cen v bodoče. To povzroča seveda tudi vedno številnejše delavske in nameštenske zahteve, naj se njih prejemki prilagode stalno naraščajoči druginji. Vse prilagoditve pa so kaj kratkotrajne, saj je treba čez nekaj mesecev zopet korigirati prejemke na osnovi novih, višjih življenjskih stroškov. Tako gre spirala: cene — plače — cene dalje navzgor in nas žene v razmere, katerih si ne smemo želeli.

Edina razbremenitev na davčnem polju je znižanje prometnega davka na celulozno volno, katero uvažamo največ iz Nemčije. V današnjih časih, ko nam primanjkuje tekstilij iz naravnih surovin, bo treba poseči v večji meri na izdelke iz umetnih snovi, ki so se v drugih državah že zelo udomačili in bodo prej ali slej prišli do večje veljave tudi pri nas, kar je razumljivo.

V naši banovini so bile na novo urejene minimalne mezde v gostinskih podjetjih z banovo odredbo z dne 21. decembra 1940, ki so prinesle povišanje prejemkov v gostinstvu zaposlenega osebja, izdana je bila tarifna lestvica delavcev v mizarški stroki, pričakovati pa je tudi ureditve prejemkov zasebnih nameštencev v isti izmeri kot je bilo to storjeno lani v jeseni na Hrvatskem. Seveda se bo čez nekaj mesecev pokazalo zopet, da je potrebno prejemke na novo prilagoditi naraščajoči druginji in lestvica bo morala biti spremenjena.

V naši zakonodaji je zadnja dva meseca omeniti še naslednje važnejše zakonodajne dogodke:

Uredba o preprečevanju nedovoljene gospodarske obveščevalne službe (14. decembra 1940), uredba o preskrbovanju vojne sile in prebivalstva z gozdnimi proizvodi (18. decembra 1940), pravilnik o reguliranju odnošajev med ravnateljstvom za zunanjo trgovino in deviznim ravnateljstvom Narodne banke (4. decembra), naredba trgovinskega ministra o obsegu blagovne prodaje (18. januarja 1941), uredba o ustanovitvi obrtne zbornice v Ljubljani ter o spremembi in dopolnitvi uredbe o trgovinskih, industrijskih in obrtnih zbornicah (28. januarja 1941), pravilnik o ustanovitvi sklada za prehrano siromašnih pri ravnateljstvu za proučevanje in organizacijo prehrane (25. januarja 1941), pravilnik o ustanovah človekoljubnega značaja, ki se bavijo z zavarovanjem pogrebnih in bolniških stroškov (24. januarja), uredba o likvidaciji Jugoslovanskega Feniksa in odstopu njegove imovine (31. januarja 1941), uredba o nabavah za potrebe ustanov ministrstva za socialno politiko in ljudsko zdravje (31. januarja 1941) in uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o mletju in kruhu (14. februarja 1941).

Slednja uredba je uvedla mešanje enotne pšenične moke s koruzno moko v razmerju 50 : 50 na področju vse države, kot je to že nedavno storila banovina Hrvatska. Prej je bilo razmerje 70 : 30. V naši banovini pa imamo že itak dalj časa radi še bolj težavnih prehranjevalnih razmer odstotek 40 : 60% in s tem največjo primes koruske.

Tečajji naših državnih papirjev so postali zelo visoki in se sedaj giblje povprečna donosnostna obrestna mera na 7, nižja je le pri vojni škodi, kjer je pač treba upoštevati tudi še možnost dobitkov. V naslednjem podajamo pregled tečajev državnih papirjev na beograjski borzi (po podatkih Narodne banke, vzet je povprečni tečaj v dotičnem mesecu):

	avg. 1939	jan. 1940	jan. 1941
7% investicijsko posojilo	100'48	97'99	100'64
4% agrarji	61'69	53'25	57'21
vojna škoda promptna	463'72	424'30	472'01
6% begluške obveznice	86'74	75'69	84'69
6% dalmatinski agrarji	82'86	70'12	80'48
8% Blerovo posojilo	100'54	95'26	106'61
7% Blerovo posojilo	93'95	87'27	99'87

Tipi 7% posojil stoje al pari, tip 8% posojila kot je n. pr. Bler pa je že prešel imensko vrednost v znatni meri. Če bi še primerjali sedanje tečaje s tečajji v prvih mesecih vojne, bi videli še večji dvig kot ga izkazujejo navedene številke. Največje fluktuacije tečajev pa izkazuje vojna škoda, saj je tega papirja

največ v prometu na naših borzah, dočim je 7% investicijsko posojilo izrazil naložbeni papir, katerega je le malo na trgu in se nahaja skoro ves v čvrstih rokah.

Promet na naših borzah je znašal v vseh efektihi lani 4.638'9 milij. din (1939 4.105'2 milij.), od tega na beograjski borzi 2.179'45 (1.884'7), na zagrebški 1.853'7 (1.642'6) in na ljubljanski borzi 605'7 (521'25) milij. din. Po vrstah efektov pa je znašal: devize 4.439'0 (3.701'6), valute 0'85 (4'84), državni papirji 160'3 (366'4) in delnice 38'7 (32'4) milij. din. Na blagovnih borzah je znašal lani promet 686'9, leta 1939 pa 1.054'7 milij. din, ker je vedno več trgovine v rokah uradnih ustanov. Največji del prometa na vseh naših borzah odpade na devize, in sicer na nemške marke, nekaj prometa je še v dolarjih in švicarskih frankih, dočim je v drugih devizah manj prometa, saj tudi že skoro nimamo več trgovine z njimi zaradi že znanih razmer.

Število insolventov se je lani v naši državi zelo zmanjšalo. Število konkurzov se je zmanjšalo od 127 na 52, od tega v industriji od 32 na 10, v trgovini od 83 na 38, število prisilnih poravnav pa je padlo od 231 na 78, od tega v industriji od 56 na 13, v trgovini pa od 163 na 58. Tudi v tekočem letu je število insolventov majhno.

Naša zunanja trgovina je omejena skoro izključno na evropske države, zaradi tega se tudi njen obseg zmanjšuje, kar dokazujejo številke za zadnje 4 mesece v letih 1939 in 1940.

	Količina v tisočih ton			
	uvoz		izvoz	
	1939	1940	1939	1940
september	52	78	107	216
oktober	74	70	247	189
november	84	92	344	205
december	79	74	398	197

	Vrednost v milij. dinarjev			
	uvoz		izvoz	
	1939	1940	1939	1940
september	253'25	429'16	240'5	412'7
oktober	357'1	488'9	512'04	372'3
november	369'3	557'2	623'7	455'5
december	400'0	578'7	728'4	611'4

Številke po vrednosti so narasle radi stalno naraščajočih cen. Naša trgovinska bilanca je bila od januarja 1940 do septembra 1940 aktivna, septembra do novembra je postala pasivna, nato pa v decembru zopet aktivna. Toda merjenje efekta naše zunanje trgovine po višini aktivnosti ali pasivnosti danes ni več na mestu, ker je treba misliti predvsem na to, kaj vse nam je potrebno uvoziti, naš uvoz pa lahko plačujemo le z izvozom, ker je drugače poslovanje naše plačilne bilance skoro popolnoma zamrznjeno. Podrobni podatki o naši zunanji trgovini se uradno več ne objavljajo, kar dela tudi že cela vrsta drugih držav, ki drže v tajnosti tudi nekatere druge važne številke iz gospodarstvenega življenja. Naravno je, da v tem prednjačijo vojskujoče se države.

O gibanju nekaterih postavk na denarnem trgu navajamo naslednje podatke. Promet žirovni računov Narodne banke in čekovnih računov Poštnih hranilnice se je od 1939 na 1940 povečal od 285.604 na 247.713 milij. din. Primerjajoč konec leta je obtok bankovcev od 1939 na 1940 narastel od 9.698 na 13.834, januarja 1941 pa se je zmanjšal na 13.717 milij., obtok kovancev je narastel od 983 na 1.194 milij. din., do konca januarja 1941 pa se je zmanjšal na 1.105 milij. din. Skupni obtok bankovcev in kovancev se je povečal od 10.681 na 15.028 milij. din., s koncem januarja 1941 pa se je zmanjšal na 14.822 milij. din. Istočasno so tudi ogromno narasle naložbe na čekovnih računih Poštnih hranilnice, ki so s koncem leta 1930 dosegle komaj 1.971 milij., s koncem lanskega leta pa 3.344 milij. din. Nasprotno pa so vloge v denarnih zavodih bile precej stalne. Znašale so s 1. januarjem 1940 10.185 milij. din., do 1. junija so se zmanjšale na 9.749 milij. din., nato pa do konca leta narasle na 10.425 milij. din., predvsem v hranilnicah in bankah, dočim so se v državnih zavodih zmanjšale.

Privilegirani denarni zavodi izkazujejo za lansko leto znatno povečanje čistega dobička radi naraslega prometa, od česar je imela največjo korist država. Tako izkazuje Državna hipotekarna banka v lanskem letu v primeri z letom 1939 povečanje čistega dobička od 69'3 na 159'9 milij. din, delež države pri njem pa je narasel od 52'2 na 120'5 milij. din. Čisti dobiček Poštne hranilnice se je lani povečal od 78'7 na 114'3 milij. din, delež države pri čistem dobičku od 50'6 na 73'5 milij. din. Narodna banka izkazuje za lansko leto zmanjšanje čistega dobička od 52'7 na 46'7 milij. din, toda delež države na čistem dobičku se je povečal od 17'26 na 18'5 milij. din. Za delničarje pa je ostala na razpolago skoro ista vsota kot 1939 tako da je pričakovati tudi za 1940 iste dividende kot 1939.

Končno navajamo še podatke o zaposlitvi našega delavstva v zadnjih mesecih lanskega leta obenem s podatki za odgovarjajoče mesece 1939:

	vsa država		Okrožni urad v Lj.	
	1939	1940	1939	1940
september	731.749	787.532	101.687	113.320
oktober	722.774	785.512	98.857	111.354
november	734.947	756.333	100.740	108.378
december	707.435		99.077	100.525

Iz teh podatkov je razvidno, da se giblje zaposlenost v vsej državi in tudi v Sloveniji na znatni višini. Vendar se opaža velika razlika v razvoju posameznih panog. Opažajo se vedno težave z nabavami surovin, zlasti iz inozemstva. One panoge, ki imajo več ali manj neposredno zvezo s sedanjim vojnim stanjem, shajajo boljše kot konzumne industrije, ki producirajo predmete, s katerih potrošnjo se vedno bolj varčuje. Najbolj pa napredujejo javna dela, ki zaposlujejo vedno več ljudi in ki so v največji meri nadoknadila izpad delavstva v drugih panogah. Statistike o povprečni delavski mezdii v vsej državi in Sloveniji ne navajamo več, ker je primerjava zadnjih mesecev leta 1940 z zadnjimi meseci leta 1939 nemogoča, ker so se dne 1. novembra, kakor smo že pisali, spremenili mezdni razredi in bo mogoča primerjava šele v kasnejši dobi, ko bo na razpolago več statističnega gradiva.

Ljubljana, 21. februarja 1941.

D. P.

T O B I N O N O

Pridelovalni areal tobaka je državna monopolna uprava za tekoče leto zelo zmanjšala; lani je bilo tobačnih stebel 1.336.000 milijonov, letos jih je za 391 milijonov manj. Izvoz tobaka se je vsled vojske znatno znižal, na drugi strani so pa stare zaloge še zelo velike.

Za jugoslovanski les se zelo zanima Turčija in se dobijo zadevni podatki v direkciji za zunanjo trgovino.

Našega aluminija bi rada v velikih množinah kupila Rusija. Sovjetsko-rusko trgovsko zastopstvo se zanima tudi za naš boksit in si je že ogledalo boksitna nahajališča v Drnišu v Dalmaciji. Svoj čas smo boksit v Rusijo že izvažali in obstoji sedaj upanje, da se bo ta izvoz še dvignil.

Več sto ton žajbala bomo izvozili v Ameriko. Sploh gleda naše zdravilne rastline vedno bolj v inozemstvo.

Prometne razmere po Donavi so bile predmet štiridnevnega posvetovanja obdonavskih držav v Münchenu, na katerem so bili tudi naši delegati. Dosežen je bil vseskozi zadovoljiv sporazum.

Hranilnica Hrvatske banovine razpolaga s 620 milijoni din vlog. Sedaj je ustanovila podružnico v Osijeku, koje delokrog je Slavonija.

Beograd je kupil 50 tramvajskih voz pri italijanski tvrdki Breda. Za nadaljnjih 65 voz se vršijo še dogovori.

Gradba žitnih silosov v Jugoslaviji dobro napreduje. Sedaj jih je v delu šestnajst in so nekateri že v toliko dograjeni, da bodo mogli sprejeti že del letošnjega pridelka. Družba Silos d. d. se ni omejila samo na to, da gradi nove shrambe za žito, temveč je tudi nekaj starih kupila ter primerno pre-

delala in modernizirala. Strojno opremo za silose preskrbuje neka južno-nemška tvrdka.

V Mostaru bodo zgradili novo skladišče tobaka, in sicer na železniški postaji, kar nudi seveda velike ugodnosti. Skladišče bo eno največjih v naših južnih krajih.

Vrsto rudnikov na progi Novska—Brod, v okolici Nove Gradiške, je nakupila banovina Hrvatska ter jih hoče mnogo izdatneje eksploatirati kot so jih dosedanji lastniki. To jim ni bilo mogoče, ker so imeli premalo glavnice. Dobljeni premog bodo porabili v prvi vrsti za potrebe javnih ustanov. Pozneje bodo producirali tudi koksa, ki je naši industriji tako zelo potreben.

Znani gospodarski mesečnik »Ekonomist« prinaša v zadnji lanski številki na 70 straneh zelo zanimive članke. Omenimo na primer: Božidar Latković: Najvažnije ekonomsko- i socijalno-političke mjere vlade maršala Petaina; Jovan N. Dunda: Izgledi naših izseljeničkih uštednji; Oto Brezina: Savremene mjere državne tržišne politike. V pregledu beremo članke: Todor Todorović: Novi putevi naše turističke privrede; Drago Matković: Organizacija njemačkog turizma; Ernest Marx: Holding društva u talijanskoj industriji kao oblik državnog intervencionizma; Milan Fišter: Plačevna bilanca Velike Britanije u drugom svjetskom ratu; P. Gračev: Park poljoprivrednih strojeva u SSSR; M. Ivšić: Sedamdesetgodišnjica života prof. dra Otona Frangeša; I. Mehmedagić: Trgovanje dionicama. Nato sledijo književne vesti in razni manjši podatki.

Družba Trepča Mines Ltd izkazuje za preteklo leto 178.000 funtov čistega dobička proti 40.000 funtom v letu 1939. O bodočnosti tega velikega podjetja se danes ne more še ničesar reči.

Na obnem zboru Združenja elektrotehničnih obrti dravske banovine so ugotovili, da je v Sloveniji 97 pomembnejših elektrarn. Elektroinštalaterjev je 41, elektrotehnikov z omejeno koncesijo 27, z neomejeno 5, skupaj 73. Pravijo, da je v elektroinštalaterski stroki v Sloveniji nad 200 šušmarjev, so pa glede uspešnosti boja proti šušmarstvu precej skeptični, že zato, ker nekateri člani sami krijejo šušmarijo. Šušmarji opravijo na leto za ca 400.000 din obrtniških del.

Slovenija je pokadila leta 1933, za 135 milijonov din tobaka, lani pa za 232.500.000 din. Na vsakega prebivalca je prišlo lani 176 din izdatkov za tobak. Dnevna prodaja je znašala sko-

raj 600.000 din, kar spričo velikega števila trafik nikakor ni posebno velika vsota.

Produkcija zlatá v Jugoslaviji je znašala v preteklem letu ca 4000 kg. Cena je zelo kolebala in je stalno rasla. Pravijo, da bi mogli dvigniti produkcijo na 5500 do 6000 kg, če bi pričelo obratovati deset do petnajst nadaljnjih rudnikov in nekaj izpiralnic v rekah. In vendar, kako majhna bi bila ta produkcija spričo ogromnih množin zlata v Južni Afriki, Alaski, Avstraliji itd.

Likvidacija Jugosl. Feniksa bo izvedena do 31. maja t. l. Zadevni zavodi dajejo natančnejša pojasnila.

Proračun mesne občine Beograda za leto 1941./1942. znaša ca 560 mil. din in prekorači onega za l. 1940./1941. za 135 milijonov.

V **vzhodni Srbiji** so odkrili mogočna nahajališča molibdena, od katerih si mnogo obetajo. Molibden so dobivali doslej v omembe vrednih množinah samo na Norveškem. Kot wolfram služi tudi molibden za poplemenitev jekla. O tem je »Trg. Tovarišč« že opetovano pisal.

Za nižje finančne uradnike so ustanovili pri nas praktikantske šole. Tečajji bodo trajali štiri mesece in bodo pod neposrednim nadzorstvom oddelka za finančno kontrolo. Vsak tečaj šteje 80 slušateljev. Učenci plačajo za obisk in za vso oskrbo 500 din na mesec.

Tonalita smo uvažali doslej v velikih množinah iz Nemčije. Sedaj so dobili bogata nahajališča na Hrvatskem in jih bodo pričeli izkoriščati.

V **Gornjem Milanovcu** bodo zgradili električno centralo in je zadevni denar že na razpolago. Tako se Jugoslavija polagoma elektrificira.

Naša trgovska mornarica se je od začetka vojne zmanjšala za 140.000 ton, kar je več kot četrtina njene tonaže. Glej tudi poseben članek.

Turčija uvažá iz Rumunije staničnino in les, tako da more papirnica Izmir (Smirni) delati zopet s polno kapaciteto.

Na **velesejmu v Budimpešti**, ki se bo vršil od 2. do 9. maja, bo razstavila tudi Turčija.

Glavne telefonske zveze v Jugoslaviji hoče poštno ministrstvo izpopolniti in razširiti. Gre v prvi vrsti za telefonske zveze med Beogradom in Zagrebom, Beogradom in Ljubljano ter med Beogradom in Sarajevom.

»Ekonomsko-finansijski život« prinaša v svoji zadnji številki razpravo dr. Leona Štajnica o mezdah in življenjskem standardu; to zelo aktualno

vprašanje je v članku temeljito obravnavano. Urednik lista Dj. Davidović razpravlja podrobno o združništvu, kar je v deželi s tako močnim združnim gibanjem kot je Jugoslavija še posebno zanimivo. O združništvu piše tudi Dušan Prvanov, o turističnem prometu Todor Todorović itd. Sledi vrsta podatkov o novih publikacijah iz domače gospodarske literature.

Za gradbo mostu čez Dravo pri Dravogradu je določenih 6.500.000 din. Banska uprava v Ljubljani bo razpisala gradbeno dela. Most bo iz kamna.

»Saturnus d. d.« za pločevinasto blago v Ljubljani je zvišala delniško glavnicu od 3 na 6 mil. din.

Državni dohodki Jugoslavije so se od 1939 na 1940 po uradnih podatkih dvignili od 12.462 na 14.931 milijonov din, torej skoraj na 15 milijard. Dohodki državnih železnic so narasli od 2610 na 3610 milijonov din. Močno so narasli tudi dohodki iz rudnikov, pristojbin, trošarin in monopolov. Precej so pa padli dohodki iz carin ter iz državnih gozdov. Povsod drugod so dohodki narasli.

Jugoslovanski zvezek znane dunajske založbe »Compa« je izšel pred kratkim kot posebna izdaja. Še pred leti je založba obravnavala vse jugovzhodne dežele v enem samem zvezku, sedaj je pa Jugoslaviji posvečena posebna izdaja, obsegajoča celih 2320 strani; cena je 45 mark. Nanizane so vse posameznosti in zveze jugoslovanskega gospodarskega življenja v njegovi narodni različnosti in kot dopolnilo vrsta svetovnih pregledov, ki nam omogočajo primerjanje med jugoslovanskim ter mednarodnim gospodarskim življenjem. V knjigi so zbrani najnovejši podatki, kolikor jih je bilo pač mogoče dobiti, tako da jo moremo označiti kot vesokrog aktualno. — Poleg delniških družb, ki so temeljito obravnavane, prinaša knjiga tudi daljši seznam nedelniških tvrdk. Seznam delniških družb nam kaže višek popolnosti. Tudi drugih statističnih podatkov iz gospodarskega in finančnega življenja Jugoslavije ima knjiga obilno na razpolago.

Bolgarija je v zadnjih dveh letih pričela z modernizacijo svojega poljedelstva. Število modernih plugov je naraslo od konca leta 1938 do konca leta 1940 od 26.000 na 75.000 in se s tem omogočeni prihranek na delu računani na 620 milijonov levov. Število sejalnih strojev, ki je znašalo na koncu leta 1938 šele 8500, bo znašalo na koncu tekočega leta 26.000 kosov, seveda ob normalnem razvoju dogodkov!

V Rimu so ustanovili z imenom »Deutschkontor« nemško pomorsko društvo, ki se bo pečalo s pomorsko-trgovskimi posli vseh vrst.

Tudi v češkomoravskem protektoratu so vpeljali nadzorstvo nad karteli, po nemškem vzorcu. Nadzorstvo je izročeno centralnim zvezam industrije, trgovine in rokodelstva. Namen je seveda ta, da se spravijo koristi posameznih panog v sklad s koristimi vsega narodnega gospodarstva, kakor pač nacionalnosocialistični gospodarski nazor tako zahteva. Trgovinski minister bo izdal tozadevne nove ukrepe.

Zaključki italijanskih delniških družb so že pod učinkom zakonov, ki so bili izdani na koncu preteklega leta in ki pravijo, da morajo biti dividende za toliko in toliko nižje kot so bile v letih prej, natančno za eno osminko nižje kot v povprečnosti zadnjih treh let. Snia Viscosa, koje delniška glavnicu znaša 700 milijonov lir, razdeljuje zato za preteklo leto razmerno znižano dividendo v znesku 24 lir ali 9'6%. Enako so znižale dividendo tudi vse ostale delniške družbe.

Nemško pristanišče Danzig, v kojega upravi je sedaj tudi bivše poljsko pristanišče Gdynia (Nemci so ime Gdynia preoblikovali v Gotenhafen), se bo glede na njegov posebni pomen v prometu med severom in jugovzhodom Evrope zopet pojavilo na letošnjem dunajskem pomladanskem velesejmu kot velikem evropskem jugovzhodnem velesejmu. Razstavljeni bodo moderni vzorci ladij, zgrajeni v Danzigu, itd. Imenovan je že poseben urad za izdajanje zadevnih informacij.

Izvoz tobaka iz Bolgarije bo letos rekorden in cenijo izvozni previšek na ca 40 milijonov kg. Preostanki iz let 1938 in 1939 bodo šli vsi v Nemčijo in deloma tudi del pridelka iz 1. 1940. Bolgarska vlada je odredila, da se morajo v bodoče vsi dogovori glede prodaje tobaka javiti pri Bolgarski Poljedelski banki, ki bo vršila nadzorstvo pri prodaji tobaka, in sicer pri vsej prodaji, ne samo pri oni v Nemčijo.

Alpine Montan d. d. v Linzu, ki se imenuje sedaj po Göringu, je zvišala delniško glavnicu od 140 na 160 milijonov mark.

Dotok zlata v U. S. A. je znašal v letu 1938 1.800 milijonov dolarjev, leta 1939 že 3.100 milijonov in je narasel v preteklem letu 1940 na 4.300 milijonov dolarjev. Zlate zaloge zlata v Združenih državah so znašale na koncu preteklega leta okrog 22 milijard dol.

Od francoskega zlata v vrednosti 100 milijard frankov, jih je 60 milijard v Zedinjenih državah, 40 milijard pa v Dakarju in je morda ravno zato general de Gaulle Dakar napadel. Del tega zlata so pozneje porabili za nakup žita in mesa.

Romunija hoče svoj pridelovalni areal v nekaterih kulturah izdatno pomnožiti. Začasni načrt predvideva sledeče posameznosti: Kulturo krompirja hočejo razširiti na 150.000 ha, nasprotno pa hočejo pridelovanje koruze v goratih pokrajinah omejiti. Pridelovalni areal vlaknastih rastlin bodo znatno razširili; areal lanu bo narasel na 80.000 do 100.000 ha, areal konoplje na 100.000 ha. Kulturo bombaža bodo dvignili na 40.000 ha. Zlasti pa hočejo pospešiti tudi kulturo oljnih rastlin in nameravajo važni kulturni areal sončnic pomnožiti na 320.000 hektarov.

Za bolgarsko poljedelstvo je predvidena štiriletka in je zadevni odbor, ki naj jo izvede, že imenovan. Isti odbor je izdelal tudi nekakšno enciklopedijo za kmete, v kateri najdejo vse, kar jim je treba vedeti.

Švedska bo dobavljala Sovjetski Rusiji znatne množine strojev v znesku več milijonov švedskih kron. So pa v teku pogajanja za še večje dobave.

Kanadski pridelek pšenice je po podatkih Mednarodnega poljedelskega zavoda v Rimu znašal v preteklem letu 150 milijonov met. stotov proti 142 milijonom v letu 1939 in 72 milijonom v povprečnosti zadnjih petih let. Za primer naj navedemo, da smo v Jugoslaviji pridelali v preteklem letu nekaj nad 19 milijonov met. stotov pšenice in da se giblje pridelek v najboljših letih okoli 30 milijonov ton. Kanada je med onimi deželami, ki so za oskrbovanje svetla s pšenico merodajne in zato tudi merodajne za oblikovanje cen.

Argentinska vlada se je glede na izvozne težkoče, izvirajoče iz evropskega konflikta, odločila, da bo v bodočem letu zmanjšala areal za pšenico in koruso. Tako poroča Mednarodni poljedelski zavod v Rimu. Tako bo s pšenico v bodoči seziji posejanih le 6.200.000 ha proti 7.200.000 hektarom v prejšnji seziji.

Poljedelska produkcija Italije je bila v preteklem letu sledeča: pšenica 73 mil. met. stotov (proti prejšnjemu letu manj 8·5%), korusa 3 (+ 41·4%), riž 8·4 (+ 15·3%), krompir 29·7 (+ 21·2%), fižol 1·9 (+ 34·5%), tomate 11 (+ 26·6%), sladkorna pesa 51 (+ 36·3%), grozdje 52 (+ 23·4%), kokoni 34·6 mil. kg (+ 22%), volna 12·3

mil. kg (+ 22%), vino 34 mil. hl (+ 19·7%).

Produkcija petroleja v Romuniji je v preteklem letu zopet padla, kakor se to vrši že vsa zadnja leta. Znašala je 5.720.000 ton, od koje vsote je domača industrija predelala 5.420.000 ton = 94·8%, dočim je bilo 300.000 ton eksportiranih. Dnevna produkcija posameznih podjetij je bila sledeča: Astra 1820 ton, Concordia 1600 ton, Unirea 1130 ton, Romano Americana 1100 ton, Creditul Minier 800 ton, ostale manjše skupine skupaj 1525 ton.

Iz Ankare naj pride borza zopet nazaj v Istanbul (Carigrad), od koder je bila odšla pred tremi leti. To je želja turških gospodarskih krogov, ki poudarjajo, da je Carigrad še vedno gospodarsko središče Turčije in da mora torej biti tam tudi borza. Računajo, da se bo preložitve izvršila v aprilu. Atatürk se je zanimal samo za Ankaro, ki naj bi v vseh ozirih izpodrinila Carigrad. A kar ne gre, ne gre.

Zunanja trgovina Jugoslavije v preteklem letu je bila visoko aktivna; vrednost izvoza je izkazana s 6680 milijoni din, vrednost uvoza s 6018 milijoni din. Statistika navaja tudi tone; a to nas ne zanima, ker je tona svile nekaj drugega kot tona premoga. Sploh moramo pri presoji izvoza in uvoza marsikaj pomisliti. Če beremo na primer, da ima Cardiff polovico toliko uvoza in izvoza kot London, sodeč po tonah, je to velikanska razlika. V Cardiff prihajajo ladje prazne in odhajajo od tam napolnjene s premogom; v London prihajajo ladje napolnjene v kolonialnim blagom in odhajajo od tam napolnjene z industrijskim blagom. Obojestranska vrednost izvoza in uvoza se niti oddaleč ne moreta primerjati. Ali pa če vzamemo Kapsko mesto; tam dobivajo ladje premog za nadaljnjo vožnjo v Indijo in dalje in je ta premog izkazan kot izvozni predmet; pa nima z izvozom Južne Afrike nič skupnega. Kajti izvoz Južne Afrike obstoji v volni, diamantih, zlatu, novejih peresih itd. in je premog tam samo za to pripravljen, da se naprej vozeče ladje opremijo z njim. Zato tudi vsak kapitan kalkulira, ali naj vzame že od začetka zadostno množino premoga s seboj ali naj se med potjo z njim ponovno založi.

Statistični pregled svetovnega gospodarstva je na 180 straneh izdal zopet znani statistik dr. E. Hickmann. Statistična vsebina je bogata in pregledno sestavljena, zraven so pa tudi zelo informativni prikazi, ki nam omogočijo hitro orientacijo. Kolikor je bilo mo-

goče, so zbrani najnovejši podatki in tudi posledice vojne so že upoštevane.

Romunska Narodna banka izdaja s 1. marcem nove bankovce; med njimi so tudi taki po 5000 lejev, kar je prvič po letu 1923.

Madžarska je dobila večje količine bombaža iz Rusije in sicer po večini iz Vladivostoka v skrajni Sibiriji po morju! Dalje dobiva Madžarska bombaž iz Turčije in iz Perzije.

V **Kansuju**, najnotranji kitajski provinci, so odkrili bogate vrelce nafte. Računajo, da bi eksploatacija trajala 80 do 90 let, če bi na leto producirali cca. 300 milijonov litrov. Vlada je poslala na tisoče delavcev v petrolejska nahajališča, da izvršijo pripravljala dela, nakar bodo takoj pričeli s produkcijo.

»**The Big Five**« (big fajf = močne petere) se imenuje največjih 5 angleških bank. Njih depoziti so narasli od 1936 milijonov funtov v sredi leta 1939 na 2094 milijonov funtov na koncu leta 1939 in na 2406 mil. funtov na koncu leta 1940. Kljub vsemu temu prirasku so pa te banke v zadnjem času zaostale za peterimi največjimi newyorškimi bankami, kar nam kaže sledeči seznam:

Konec leta	New York mil. dol.	London mil. dol.
1933	4.691	8.829
1937	6.916	10.169
1938	7.540	9.069
1939	9.455	8.292
1940	11.629	9.714

Trgovski promet med Jugoslavijo in Rusijo se je proti pričakovanju zelo živahno razvil. Ta pomnožen obseg zahteva pogodbeno ureditev. V krogih interesentov zagovarjajo torej kolikor mogoče hiter začetek novih pogajanj.

Na **Sušaku** bodo zgradili novo poštno poslopje. Kako bi bilo tako poslopje pri nas v Ljubljani potrebno!

Rjavega premoga smo nakopali v preteklem letu 5,677.000 ton, lignita 1,654.000 ton. Skupaj s črnim premogom in z briketi je znašala vsa produkcija 7,374.000 ton proti 6,049.000 tonam v letu 1939.

»**Jugoslovenski tekstilni vjesnik**« pri naša v svoji prvi letošnji številki na uvodnem mestu razmotrivanja o gospodarsko-finančnih vprašanjih, zlasti v zvezi z ustanovitvijo preskrbovalnega in prehranjevalnega ministrstva. Seveda je mnogo govora o preskrbi s tekstilnimi surovinami itd. Dalje beremo o staničnovolneni preji v tkalnicah, o nadaljnji produkciji umetne svile in

stanične volne, o razvoju tekstilnega gospodarstva v Bolgariji itd. Sledi vrsta sestavkov producijsko-tehniške vsebine. Članki in sestavki obravnavajo vseskoz aktualna vprašanja.

Vardarska banovina bo najela veliko posojilo, ki ga bo porabila za produktivne namene.

Jugoslovska Unionbanka d. d. Zagreb-Beograd izkazuje za preteklo leto cca. 7,360.000 din čistega dobička, 10% bodo dali rednemu rezervnemu skladu, 1,921.000 din bodo prenesli na nov račun, nekaj dobe upniki spec. rezervnega sklada in lastniki prvenstvenih delnic.

Ljubljanski velesejem se bo vršil od 31. maja do 9. junija ter od 30. avgusta do 8. septembra. Zlasti bodo zastopane vse panoge gospodarstva.

Kranjske deželne elektrarne nam glede produkcije in toka v zadnjih letih nudijo sledečo sliko (vse v milijonih kilovatnih ur):

Leto	Produkcija	Nakup	Skupaj
1937	9'0	9'4	18'4
1938	7'9	18'5	26'4
1939	8'0	23'1	31'1
1940	8'5	29'2	37'7

Dovoz bombaža iz Madžurije v Jugoba? naj bi šel preko Sibirije in Rusije v Nemčijo, tam bi ga predelali in bi kupili bombaževo prejo. Cena te preje bi pač ne bila nizka.

Glede pridelave domačega riža se kaže v zadnjem času mnogo zanimanja. Pridelujemo ga dovolj zlasti na Kočanskem polju, ki ga umetno namakajo, a pridelek ne presega 700 vagonov, medtem ko ga porabimo cca. 3000 vagonov. Več kot 2000 vagonov moramo torej uvoziti, kar je v sedanjih razmerah seveda zelo težavno. Pravijo, da se more kvaliteta našega riža s primerno nego zelo dvigniti in da bi mogli kriti v doglednem času vso potrebo Jugoslavije z lastnim pridelkom.

Zelega iz inozemstva si želi nakupiti Bolgarija in so zadevna pogajanja pred zaključkom. Vrh tega si prizadeva Bolgarija, da bi dobila za svoj izvozni tobak višje cene kot v preteklem letu.

Chrysler Corporation, veliko ameriško avtomobilno podjetje, je doseglo v preteklem letu 37'80 mil. dol. čistega dobička proti 36'88 mil. v letu 1939 in 18'79 mil. v letu 1938, ki ni bilo posebno ugodno.

Produkcija aluminija v Zedinjenih državah je dosegla v preteklem letu s 412,500.000 funti nov rekord proti 327,100.000 funtom v letu 1939, kar je za 26'1% več.

Izvoz koles iz Italije v Bolgarijo se je po izbruhu vojne znatno povečal, že zato, ker je tekmovanje zapadnih evropskih držav izločeno. Italijanska industrija koles zgradi na leto okoli 400.000 kosov. Domači trg je od lastne industrije skoraj stoodstotno preskrbljen. Z napredujočim tehničkim izpopolnjevanjem obratov se ojači tudi izvozno zanimanje za to industrijsko panogo.

V Španiji so odkrili nova najdišča bakra, ki se razprostirajo na ozemlju 850 ha in ki bodo dala po dovršenih delih po petih letih okoli 6500 ton na leto. Leta 1935 je znašala produkcija bakra v Španiji 30.000 ton in se med državljansko vojno gotovo ni povečala. Tako bo novi baker, ki znaša vsekakor dobro petino stare produkcije, v španski produkciji bakra imel dosti važno vlogo.

Italijanski producenti naravne svile imajo letos velike skrbi, ker ne pride več v poštev najbogatejši in največji odjemalec, Zedinjene države Severne Amerike. Italijanska svilena družba si pomaga s tem, da zbira zaloge in takó ceno na domačem trgu drži, da nakupe kokonov zadržuje — od 34 milijonov kg jih je pokupljenih doslej samo 18 mil. kg — itd.

Nemška tvrdka Siemens-Schuckert izkazuje za preteklo leto 12,870.000 mark čistega dobička. Dividenda je osemodstotna.

Grški tobak bo tudi letos v inozemstvu dobil dobro prodajo, seveda vse v odvisnosti od političnih dogodkov. Že domača prodaja bo večja kot je bila lani, poleg tega upajo na velik izvoz v Združene države in drugam. Tudi je bil lanski tobačni pridelek manjši kot v letu 1939.

Glede turškega bombaža govorimo tudi na drugem mestu. Sedaj beremo, da je kongres v Ankari sklenil, da se zviša produkcija na 500.000 bal.

Čevlje z lesenimi podplati — mi bi rekli coklje — hočejo vpeljati v Bolgariji. Gornji deli naj bi bili še vnaprej iz usnja. 50 parov takih čevljev so predložili komisiji pri trgovinskem ministertvu in so se odločili sedaj za njih splošno vpeljavo.

Zasedbeni stroški nemške armade v Franciji, ki jih mora na podlagi premirja nositi Francija sama, znašajo na dan 20 milijonov mark oziroma 400 milijonov francoskih frankov.

Kulturni areal sončnice v Ogrski naj se v tekočem letu podvoji, od 60.000 na 120.000 oralov, iz česar bi se dalo sklepati na 14.000 vagonov pridelka. S tem upajo kriti lastno porabo ogrskih

tovarn mila in se znebiti uvoza prekomorske kobre. Na drugih mestih poročamo, da se povsod nudi največja pažnja kulturi sončnic. Važno je to zlasti v sedanjem času, ko je uvoz inozemskega blaga tako zelo otežkočen.

Na visoki šoli za svetovno trgovino na Dunaju so otvorili pred kratkim učne tečaje za trgovino z evropskim jugovzhodom, torej tudi z Jugoslavijo. Tečaji bodo trajali štiri semestre ali dve leti. Udeležba pri tečajih je popolnoma brezplačna. Poleg splošnih gospodarstvenih predmetov ima važno mesto v tečajih tudi pouk jezikov.

V Italiji izdelajo sedaj na dan okoli 300.000 kg lanitalne umetne volne. Lantska produkcija je cenjena na cca. 5 milijonov stotov. Naraščajoča poraba te volne je posledica vojne, ker se naravna volna tako težko dobi.

Albanska produkcija petroleja v preteklem letu je cenjena na nekaj več kot 250.000 ton, kar je spričo svetovnih produkcijskih številc seveda bolj malo. Vrh tega albanski petrolej nima tistih kakovosti kot bi jih moral imeti prvovrstni petrolej in ni poraben za izdelavo lahkega bencina. Ves petrolej je prevzela Italija. Sploh ima pa Italija gonilnih sredstev premalo. Tudi nima zadosti jekla, železa in lesa.

Produkcija celuloze v Italiji se je lani v primeru z letom 1939 podvojila in je znašala 1 milijon stotov. Upajo, da bodo v štirih letih mogli dvigniti produkcijo na 4 milijone stotov, kar bi odgovarjalo letni porabi. — Družba za izdelovanje sintetičnega kavčuka »Società Italiana per la Produzione della Gomma Sintetica« dela z glavnico 6 milijonov lir in izkazuje za obratno leto 1939/40 cca. 380.000 lir čistega dobička. Ustanovljena je bila leta 1939.

Višino angleških delnic v U. S. A. navaja zakladni ameriški tajnik (finančni minister) Morgenthau z 1810 milijoni dolarjev. Pred kratkim je bilo iz Južne Afrike na ameriški vojni ladji prepeljanih v Ameriko spet za 200 mil. dol. zlata.

Vzorčni sejem v Plovdivu (Bolgarija), ki bi se moral vršiti v času od 21. aprila do 9. maja, je bil naenkrat odpovedan. Kot vzrok je navedel predsednik tekoče v mednarodnem železniškem prometu in splošni evropski položaj. Ta sejem je bil vedno prav zanimiv.

V vilajetu Adana (Mala Azija) so naleteli turški inženirji na važna nahajališča železne rude, dalje na nahajališča kromove rude in petroleja. Dela za ugotovitev bogastva kromove rude se nadaljujejo.

Trgovsko društvo „Merkur“ za Slovenijo v Ljubljani

vzdržuje posredovalnico za službena mesta v trgovini in kupčijskih obratih že dolgo vrsto let. Posredovalnica je strokovnega značaja in zategadelj posebno priporočila vredna za trgovce in trgovske sotrudnike. Posredovalnica našega društva posreduje brezplačno za vse delodajalce, če so člani društva ali niso. Naša posredovalnica posreduje brezplačno za trgovske nameščence, ki so naši člani. Za nameščence, ki niso člani, znaša posredovalnina 10 dinarjev. Posredovalnica more tem uspešneje delovati, v čim večjem številu se obračajo delodajalci do nje, kadar potrebujejo nastavljenca. Opozarjamo na to našo edinstveno in najstarejšo strokovno posredovalnico in prosimo naše člane, da se oklenejo te društvene naprave in se pridno poslužujejo našega posredovanja. *V jasno korist naše organizacije bi bilo, če bi se naši društveniki, kadar potrebujejo nameščenca, obračali prvenstveno in dosledno do naše posredovalnice ter bi pri nameščanju svojega osebjaja dajali prednost tistim nastavljencom in nameščencem, ki so člani našega društva.* Načelo »Svoji k svojim« bi se na ta način praktično v živem življenju najlepše uveljavljalo.

Trgovci in trgovski nameščenci, poslužujte se v primeru potrebe naše posredovalnice! Naslov: Posredovalnica Trgovskega društva »Merkur« v Ljubljani.

USTANOVLJENO 1886

VELETRGOVINA A. Šarabon & Co., Ljubljana

Uvoz kolonialne robe. Veletrgovina s špecerijo
Velepražarna za kavo. Mlini za dišave
Glavna zaloga rudninskih voda
Ceniki na razpolago!

Kreditni zavod za trgovino in industrijo Ljubljana, Prešernova ulica števil. 50

Podružnica Beograd
Uzun Mirkova ulica št. 10

Telefon: 29-154

Brzovajni naslov: Kredit Beograd

Telefon: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84, 37-85
Brzovajni naslov: Kredit Ljubljana

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, pred-ujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic, kuponov, nakazila doma in v tujino, safe-deposits itd.

Vse vrste tu- in inozemskega premoga ter koksia dobavlja po najnižjih cenah

Prometni zavod za premog d. d.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 15/1.

Telefonske številke
25-70, 27-45

SALDA-KONTE

štrance, journala, šolske zvezke, mape, odjemalne knjižice, risalno orodje itd. nudi po izredno ugodnih cenah

**KNJIGOVESNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE**

V LJUBLJANI
KOPITARJEVA UL. 6
II. nadstropje

Za naročila vseh trgovskih, uradnih in drugih tiskovin se priporoča

TISKARNA MERKUR

LJUBLJANA, GREGORČIČEVA UL. 23. TEL. 25-52

Večbarvni tisk, rototisk, stereotipija, knjigoveznica

Za lastnika in izdajatelja Trgovsko društvo Merkur za Slovenijo v Ljubljani odgovarja urednik Jos. J. Kavčič, za tiskarno Merkur, d. d., Otmar Mihalek, oba v Ljubljani.